

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Mariana Machátová

ŘEŠENÍ SPORŮ V RÁMCI WTO S PŘIHLÉDNUTÍM K VÝKONU ROZHODNUTÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

Katedra: Katedra mezinárodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 2. dubna 2015

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Mariana Machátová

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování doc. JUDr. Vladimíru Balašovi, CSc. za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce a dále rodině a přátelům za důležitou podporu.

Mariana Machátová

Obsah

Úvod:.....	6
1. WTO.....	9
1.1. Historie vzniku	9
1.2. Úkoly a cíle WTO	12
1.3. Organizační struktura a orgány WTO.....	13
2. Řešení sporů v rámci WTO, popis základních principů.....	16
2.1. Orgány podílející se na řešení sporů WTO	20
2.1.1. Orgán pro řešení sporů	20
2.1.2. Skupiny odborníků.....	21
2.1.3. Odvolací orgán.....	23
2.1.4. Ostatní orgány & alternativní řízení.....	24
3. Průběh řízení.....	25
3.1. Konzultace	28
3.2. Řízení před Skupinou odborníků.....	29
3.2.1. Ustanovení Skupiny odborníků	29
3.2.2. Postavení třetích stran v řízení.....	30
3.2.3. Řízení před Skupinou odborníků	31
3.2.4. Prozatímní Zpráva.....	32
3.2.5. Zpráva Skupiny odborníků.....	33
3.3. Přijetí zprávy Skupiny odborníků DSB	34
3.4. Odvolací řízení	35
3.4.1. Řízení před Odvolacím orgánem	36
3.4.2. Zpráva Odvolacího orgánu	38
3.5. Přijetí zprávy Odvolacího orgánu.....	38
4. Implementace rozhodnutí	40
4.1. Uvedení opatření do souladu se závěrečnou Zprávou	40
4.1.1. Rozumná doba pro přijetí opatření a následné rozhodčí řízení.....	40
4.2. Dohled nad prováděním rozhodnutí nebo doporučení	41
4.3. Posouzení zda došlo k řádné implementaci.....	41
5. Vynucování rozhodnutí	43
5.1. Vyrovnání (<i>compensation</i>).....	43
5.2. Suspenze koncesí (<i>retaliation</i>).....	44
5.2.1. Řízení o povolení suspendování koncesí.....	46

6. Statistiky řízení v WTO a hlavní nedostatky jeho závěrečné fáze, vynucování implementace rozhodnutí prostřednictvím suspendování koncesí.....	48
6.1. Vytváření dalších obchodních bariér	49
6.2. Vznik újmy i členskému státu, který suspendoval koncese	50
6.3. Neadresnost suspendování koncesí, dopad na nezúčastněné osoby	51
6.4. Možnost využití institutu suspendování koncesí rozvojovými zeměmi.....	51
6.5. Neexistence náhrady škody v dotčeném odvětví.....	52
6.6. Opatření působí pouze do budoucna.....	53
6.7. Princip úměrné míry suspendování koncesí.....	55
6.8. Vliv globalizace.....	56
6.9. Vliv systému vymáhání sporů na vztah WTO k dalším mezinárodním organizacím..	57
7. Jak zefektivnit suspendování koncesí?	59
7.1. Tzv. <i>rebalancing</i> versus <i>compliance</i> efekt odvetných opatření	60
7.2. Návrhy na zvýšení efektivity suspendování koncesí	63
7.2.1. Návrhy vyžadující změnu procesních pravidel DSU	63
7.2.2. Návrhy nevyžadující změnu procesních pravidel DSU.....	66
8. Závěr.....	69
Seznam zkratk:.....	73
Prameny a literatura	74
1. Primární prameny.....	74
1.1. Mezinárodní dokumenty	74
1.2. Judikatura WTO a GATT	74
2. Sekundární prameny.....	77
2.1. Monografie a odborné články.....	77
2.2. Internetové zdroje.....	83
Název práce diplomové práce.....	84
Klíčová slova	84
Keywords	84
Abstrakt.....	85
Resume.....	86

Úvod:

Světová obchodní organizace (*World trade organisation*, dále jen „WTO“) je nejdůležitější celosvětová mezinárodní organizace zabývající se pravidly mezinárodního obchodu a vytvářející komplexní mnohostranný obchodní systém. Kromě obchodu se zbožím se WTO nově oproti GATT zaměřuje i na obchod se službami a duševním vlastnictvím.

Primárním cílem WTO je liberalizace mezinárodního obchodu. Tohoto cíle má být dosahováno prostřednictvím mezinárodních smluv, ke kterým jednotlivé státy přistupují současně se vstupem do WTO. Rozsah těchto smluv je obrovský, a protože jde o právní text jako kterýkoli jiný, vznikají při jeho aplikaci interpretační problémy.

Z tohoto důvodu je nutné, aby WTO měla vlastní systém, který umožňuje řešení sporů vznikajících mezi jednotlivými členskými státy ohledně aplikace a interpretace dohod sdružených pod WTO, respektive jejich jednotlivých ustanovení.

Předmětem této diplomové práce je popsat fungování systému řešení sporů mezi členskými státy WTO. S ohledem na doporučený rozsah práce, není možné obsáhnout tuto tematiku podrobně celou, a proto se práce zaměřuje na implementaci rozhodnutí, tedy konkrétně na procesní možnosti stran, které byly v řízení úspěšné, vymoci toto rozhodnutí proti druhé, ve sporu neúspěšné straně. Práce tedy poskytuje komplexní rozbor jednotlivých procesních fází řízení včetně detailního popisu jednotlivých orgánů podílejících se na přijetí závazného rozhodnutí.

Protože je tímto způsobem řešeno mnoho sporů s významným dopadem na mezinárodní obchod, zvláště pokud je některou ze stran sporu obchodní velmoc, jako jsou Spojené státy nebo Evropská unie, není možné vymezit a rozebírat pouze právní rovinu problematiky, tedy samotný text smlouvy upravující procesní pravidla řízení, ale je také nutné zaměřit se na tuto problematiku i z pohledu ekonomického, tedy z pohledu možných dopadů způsobu vymáhání rozhodnutí WTO na mezinárodní obchod.

Mezi odborníky na mezinárodní obchod, komentátory a významnými akademiky¹, je způsob, jakým jsou řešeny spory WTO považován za hlavní důvod

---

¹ BOWN, Chad P. *Self-Enforcing Trade: Developing Countries and WTO Dispute Settlement*. *Brookings Institution Press*. 2009.; BUSCH, Marc a Eric REINHARDT. *Testing International Trade Law: Empirical Studies of GATT/WTO Dispute Settlement*. In: KENNEDY, Daniel a James SOUTHWICK. *Political Economy of International Trade Law: Essays in Honour of Robert E. Hudec*. New York and Cambridge: Cambridge University Press, 2002.; PALMETER, David. *The WTO as a Legal System*. *Fordham International Law Journal*. 2000, roč. 24, 1&2, s. 440-480.; STEGER, Debra P., a Susan M.

úspěchu této instituce na poli liberalizace mezinárodního obchodu mezi jejími jednotlivými členy. Zmíněná procesní pravidla, určující, jak budou jednotlivá řízení probíhat, nemají ve srovnání s ostatními významnými mezinárodními organizacemi obdoby. Tento systém bývá často označován „*jewel in the crown on the WTO*“, tedy jako perla, centrální prvek systému, díky kterému se „blyští“ celá WTO, a díky kterému celá organizace funguje. Tento termín byl často v minulosti používán významnými osobnostmi v oboru mezinárodního obchodu, tedy bývalými Generálními řediteli WTO, mimo jiné Pascalem Lamy nebo Mikem Moorem² a mnoha autory odborné literatury, například v článku Grosse³.

Cílem této práce je snaha podívat se na tato tvrzení kritickým pohledem a zhodnotit, zda je systém řešení sporů doopravdy tak úspěšný a bezproblémový, jak se na první pohled zdá. Vzhledem k rozsahu diplomové práce není možné hodnotit všechny aspekty a všechna procesní stádia řízení před WTO a proto se i v této polemické části zaměřím na analýzu a hodnocení pouze závěrečné fáze procesu, tedy implementace rozhodnutí, případně vynucování této implementace.

Práce by tedy měla poskytnout odpověď na otázku, zda je způsob vynucování řešení sporů WTO efektivní a úspěšný, respektive zda má nějaké nedostatky a současně nabídnout jejich možná řešení, případně konkrétní návrhy na změny procesních pravidel textu úmluvy regulující procesní pravidla.

Domnívám se, že uvedené téma je velmi přínosné, protože, přestože bylo v zahraniční odborné literatuře jak z ekonomického, tak právního hlediska důkladně zpracováno, v České republice mu nebyla dosud věnována náležitá pozornost. Cílem této práce je změnit tuto skutečnost a představit tuto problematiku české odborné veřejnosti. Téma je aktuální i vzhledem k neustálým snahám reformovat WTO, včetně textu dohod upravujících procesní pravidla řešení sporů, zejména oblasti týkající se vynucování jejich výsledků. Tato práce by měla alespoň částečně zodpovědět otázku, zda je nutné tato pravidla nějakým způsobem měnit, vylepšit či aktualizovat.

HAINSWORTH. World Trade Organization Dispute Settlement: The First Three Years. *Journal of International Economic Law*. 1998, roč. 1, 2, s. 199-226.

² STEGER, Debra. *Peace through Trade: Building the World Trade Organisation*. London: Cameron May Ltd., 2004, s. 17.

³ GROSS, Adam. Can Sub-Saharan African Countries Defend their Trade and Development Interests Effectively in the WTO? The Case of Cotton. *The European Journal of Development Research*. 2006, roč. 3, č. 18, s. 368.

Jelikož jde o téma, kterému nebylo doposud v české odborné literatuře věnováno mnoho pozornosti, bude práce vycházet převážně ze zahraničních publikací a odborných článků z tištěných periodik. V průběhu zpracování tématu bude využívána především metoda analytická. V některých pasážích pak také metoda komparativní, například již v úvodu práce bude porovnána předchozí právní úprava některých otázek v GATT proti nynější WTO.

Práce bude členěna na kapitoly a podkapitoly. První kapitola bude věnována představení Světové obchodní organizace, tedy podrobněji historii vzniku této organizace, vymezení jejích úkolů a cílů a také organizační struktury této mezinárodní organizace. V druhé kapitole bude představen systém, jakým se v rámci WTO řeší spory vznikající mezi jednotlivými členskými státy, včetně všech orgánů, které se na tomto procesu podílejí a jistým způsobem ho utvářejí. Součástí tedy bude i popis složení či funkce těchto orgánů a jejich vlivu na řízení samotné. Těžiště práce potom bude ležet ve třetí, čtvrté a páté kapitole, ve kterých podrobně rozeberu standardní průběh jednotlivých řízení. Budu se věnovat všem procesním fázím od konzultací, prvostupňového řízení před Skupinou odborníků, odvolacího řízení, postupně až k fázi implementace rozhodnutí a vynucování této implementace v případě, kdy k ní nedošlo dobrovolně. Podkapitoly zde začleněné budou řazeny takovým způsobem, aby reflektovaly chronologickou následnost zde popisovaných procesních fází, tak jak v praxi skutečně probíhají. Pátá kapitola se bude dělit na dvě základní podkapitoly představující dva základní prostředky vynucování rozhodnutí, kterými jsou vyrovnání a suspendování koncesí. Po důkladném seznámení s problematikou a procesními pravidly WTO v předcházejících kapitolách, bude předmětem šesté kapitoly vedle statistik řízení probíhajících před WTO, i nastínění nejvýznamnějších nedostatků poslední fáze řízení, jejímž cílem je vynucení implementace rozhodnutí proti vůli členského státu, který v řízení neuspěl. Mezi stěžejní rozebírané nedostatky bude patřit například neadresnost dopadu suspendovaných koncesí a možný ekonomický dopad na stát, který tato patření přijímá nebo překážky, se kterými se setkávají rozvojové členské státy, pokud se snaží vymoci rozhodnutí v rámci WTO. Poslední kapitola pak bude věnována úvahám o základním cíli a efektivitě procesu vynucování implementace rozhodnutí, respektive návrhům na vylepšení této procesní fáze.

1. WTO

Světová obchodní organizace (*World trade organisation*, dále jen „WTO“) je nejdůležitější celosvětová mezinárodní organizace zabývající se pravidly mezinárodního obchodu a vytvářející komplexní mnohostranný obchodní systém. WTO sídlí ve švýcarské Ženevě. Byla založena k 1. lednu 1995 Marakéšskou deklarací o založení WTO publikované Ministerstvem zahraničních věcí ve sdělení č. 191/1995 Sb. (dále jen „Dohoda WTO“) a funguje tedy již 19 let. V současné době má 160 členů, tím posledním se 26. června loňského roku stal Jemen. Tato široká a velmi rozmanitá členská základna činí z WTO nejdůležitější mezinárodní ekonomickou organizaci. Členy Evropské Unie (dále také „EU“) před WTO zastupuje Evropská unie⁴. Každý členský stát i Unie samotná je samostatným členem, ale EU navenek před WTO jedná a vystupuje jako jediný člen. K jednání za EU je Evropská Komise zmocněná Evropskou Radou. Své jednání koordinuje s jednotlivými členskými státy a vystupuje v jejich zájmu. Průběžně o relevantních jednáních informuje Evropský parlament, který spolu s Radou dává mandatorně svolení k uzavírání dalších mezinárodních smluv na poli WTO. Komise pak zastupuje EU před Orgánem pro řešení sporů. Česká republika tedy samostatně před orgány WTO a tedy ani v systému řešení sporů nevystupuje.

1.1. Historie vzniku

Institucionálním i myšlenkovým předchůdcem WTO (Světové obchodní organizace) je GATT, Všeobecná dohoda o clech a obchodu (*General Agreement on Tariffs and Trade* dále jen „GATT“). GATT byla původně dojednána dvaceti třemi státy v roce 1947 pouze jako prozatímní multilaterální obchodní dohoda o snižování cel a poplatků. Nikdy nebyla ratifikovaná a fungovala pouze na základě schváleného Protokolu o prozatímní účinnosti GATT od 1. ledna 1948. Mezi první signatáře patřily nejdůležitější obchodní velmoci jako Spojené státy americké (dále také „USA“), Spojené království, Francie, Kanada, země Beneluxu a také tehdejší Československo. GATT měla být jednou ze smluv fungujících pod Mezinárodní obchodní organizací (*International trade organisation*, dále jen „ITO“). Ta měla být jednou ze tří institucí

---

4 PERMANENT MISSION OF THE EUROPEAN UNION TO THE WORLD TRADE ORGANISATION. [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/wto/eu_wto/working_with_the_wto/index_en.htm; <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-and-wto/>.

tzv. Brettonwoodského systému vedle Mezinárodního měnového fondu (dále jen „IMF“) a vedle Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj (dále jen „IBRD“). Všechny tři se měly podílet na obnově světové ekonomiky a obchodu poničených druhou světovou válkou. Spojené státy americké iniciovaly a vedly mnohostranná jednání, která v roce 1944 vedla k dosažení dohody o zřízení IMF a IBDR a později v roce 1948 v Havaně k přijetí Charty o vzniku ITO. Paradoxně to byla právě vláda Spojených států, která po dlouhých vnitrostátních politických jednáních v roce 1950 oznámila, že návrh na schválení americké účasti v ITO Kongresu nepředloží. Při neúčasti USA ostatní signatáři Havanské Charty ztratili motivaci, protože nikdo nevěřil, že by mezinárodní organizace bez účasti USA, v té době ekonomicky nejsilnějšího státu, měla šanci na úspěch. Z původního záměru se tedy podařilo přijmout pouze mezinárodní smlouvu GATT. Při jejím schvalování, nebylo zamýšleno vytvořit mezinárodní organizaci, a všechna institucionální a procedurální ustanovení byla záměrně vynechána, jelikož měla být součástí mezinárodní úmluvy zakládající ITO. Ta ovšem nebyla nikdy přijata, a dá se tak říct, že ITO zanikla dřív, než stihla vzniknout. Potřeba existence mezinárodní obchodní organizace zůstala a GATT z pouhé mezinárodní smlouvy přerostla na „de facto mezinárodní organizaci“, která v důsledku této situace naprosto postrádala institucionální a procedurální rámec pro svou budoucí činnost.

Přes tyto významné překážky GATT téměř půlstoletí fungovala jako úspěšná ústřední instituce regulující mezinárodní obchod. V průběhu té doby se metodou pokus omyl podařilo vytvořit poměrně propracovaná pravidla pro její fungování. Protože však původním účelem GATT při schvalování jejího textu nebylo vytvoření mezinárodní organizace, některé problémy nešly tímto způsobem překlenout. Van den Boss⁵ ve svém článku uvádí pět nejpodstatnějších problémů GATT, které vyvolaly nutnost založení WTO jako plnohodnotné mezinárodní organizace regulující mezinárodní obchod.

Prvním problémem bylo rozhodování členských států o klíčových otázkách v rámci GATT. V souladu s textem úmluvy, mohly smluvní strany přijmout rozhodnutí, pokud pro něj hlasovala většina, to však mezi členy nebylo populární převážně z politických důvodů, protože tímto postupem mohlo dojít k přehlasování kteréhokoliv

---

⁵ VAN DEN BOSS, Peter. The Establishment of the World Trade Organization: The Dawn of a New Era in International Trade. *Maastricht journal of European and comparative law*. Baden-Baden: Nomos, 1994, roč. 1, s. 396.

z členských států, tedy včetně obchodních velmocí. A současně rozhodování se souhlasem všech, bylo vzhledem k rostoucímu počtu členů čím dál méně praktické.

Druhým problémem byl nejednotný a zdoluhavý proces, jehož cílem bylo rozhodování sporů vznikajících mezi členskými státy GATT. Tento kvazisoudní proces velmi oslaboval důvěru smluvních stran v GATT a účinnou ochranu před porušování této úmluvy. Největším nedostatkem tohoto procesu byla nutnost schválení výsledku řízení všemi členskými státy, tak aby bylo rozhodnutí závazné a členský stát byl nucen ho implementovat. V případě veta pouze jednoho smluvního státu, včetně toho, který byl v původním řízení tím neúspěšným, bylo přijetí rozhodnutí zablokováno.

Třetím problémem byl příliš složitý a nepraktický systém, na základě kterého mohlo dojít ke změně dohody GATT. Tento nedostatek vedl k tomu, že všechny další povinnosti a oblasti úpravy, které chtěly členské státy inkorporovat do GATT, musely být přijaty v samostatných smlouvách. Vzniklo tedy příliš velké množství závazných dokumentů s nejednoznačným vzájemným vztahem a hierarchií právní síly, což vedlo k velmi těžké orientaci v těchto dokumentech a také interpretaci platné a účinné právní úpravy.

Čtvrtým problémem byla nejasnost vztahů mezi právem GATT a vnitrostátní právní úpravou jednotlivých smluvních států, protože některé normy měly přímý účinek a jiné nikoliv.

A pátý, poslední nedostatek vyplýval z nejasnosti statusu GATT a postavení jejích zaměstnanců a orgánů. Tedy zda šlo o plnohodnotnou mezinárodní organizaci, jaké byly její vztahy s ostatními mezinárodními organizacemi, zvláště pak s IMF a IBRD.

Všechny tyto problémy se s přibývajícím časem stávaly naléhavějšími a to vedlo k nutnosti založení WTO. GATT se v průběhu své dlouhé existence vyvíjela pomocí konferencí (tzv. kol – *rounds*). To finální Uruguayské kolo probíhalo mezi lety 1986 a 1994 a bylo zakončeno přijetím již zmíněné Marakéšské deklarace a vznikem WTO, plnohodnotné mezinárodní organizace s kompletním institucionálním rámcem a vylepšeným systémem pro řešení a rozhodování sporů vznikajících mezi členskými státy. Samotná Dohoda WTO má pouze šestnáct článků, které neobsahují žádné hmotněprávní povinnosti zavazující vlastní členy, ty jsou upraveny ve čtyřech následujících přílohách této dohody. Kromě obchodu se zbožím, který upravuje úmluva

GATT z roku 1947, se WTO nově zaměřuje i na obchod se službami upravený Všeobecnou dohodou o obchodu se službami (*General Agreement on Trade in Services*, dále jen „GATS“) a na obchod s duševním vlastnictvím, upravený v Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (*The Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*, dále jen „TRIPS“). Nově se WTO ne zabývá pouze obchodními záležitostmi, ale jejím cílem je také „zvýšení životní úrovně, dosažení plné zaměstnanosti a vyšší a stále rostoucí úrovně reálného důchodu a efektivní poptávky a na zvýšení výroby a obchodu zbožím a službami, což umožní optimální využití světových zdrojů v souladu s cílem trvalého rozvoje, majíce v úmyslu zároveň ochraňovat a zachovávat životní prostředí“⁶ a jak dále zdůrazňuje preambule, bude WTO klást větší důraz na zapojení rozvojových zemí do mezinárodního obchodu prostřednictvím využití zvláštních ujednání, která budou tyto členské státy zvýhodňovat. WTO nově také umožňuje členským státům uzavírat vícestranné dohody (*Plurilateral Agreements*)⁷ pouze mezi některými členy za účelem prohloubení liberalizace mezinárodního obchodu pouze mezi nimi.

1.2. Úkoly a cíle WTO

Hlavním účelem mezinárodní organizace WTO je snaha být „společným institucionálním rámcem pro řízení obchodních vztahů mezi svými Členy“⁸, tedy monitorovat a dohlížet na národní obchodní politiky jednotlivých členských států, omezovat protekcionismus, odstraňovat diskriminaci, činit mezinárodní obchod svobodnější a předvídatelnější prostřednictvím odstraňování obchodních bariér a podporování přirozené konkurence. To vše prostřednictvím naplňování pěti základních funkcí⁹ WTO popsaných níže.

Zprvė WTO provádí a spravuje obchodní dohody, které tvoří přílohy Dohody WTO a podporuje uskutečňování jejich cílů.

Zadruhé má být WTO fórem pro mnohostranná obchodní jednání mezi svými členy, tak aby docházelo k větší liberalizaci mezinárodního obchodu a fórem pro řešení jiných témat neupravených v dohodě WTO, jako například minimálních pracovních standardů nebo ochrany životního prostředí.

---

⁶ Preambule Dohody WTO.

⁷ Příloha 4 Dohody WTO.

⁸ Čl. II odst. 1 Dohody WTO.

⁹ Čl. III Dohody WTO.

Zatřetí má mít WTO mechanismus pro řešení sporů vznikající v rámci WTO, tedy využívat procesní postupy podle Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (*Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes*, dále jen "Ujednání o řešení sporů" nebo "DSU"), které je přílohou 2 Dohody WTO.

Začtvrté má WTO spravovat mechanismus přezkoumávání obchodní politiky uvedený v příloze 3 Dohody WTO.

A finálně zapáté má WTO spolupracovat s IMF a IBRD a jejich přidruženými institucemi za účelem dosažení komplexnějších řešení při vytváření světové hospodářské politiky a liberalizace mezinárodního obchodu.

1.3. Organizační struktura a orgány WTO

Vnitřní struktura WTO je poměrně komplikovaná. Nejdůležitějším orgánem je Konference ministrů (*Ministerial Conference*)¹⁰, složená ze zástupců všech členů na vládní úrovni. EU na tomto fóru v období 2010 - 2014 reprezentoval komisař pro obchod Karel De Gucht. Konference se obvykle schází alespoň jednou za dva roky, poslední se konala v prosinci roku 2013 na Bali a následující proběhne v prosinci tohoto roku v Nairobi a Keni. Konference ministrů je oprávněna vykonávat všechny funkce WTO a přijímat rozhodnutí ve všech otázkách¹¹, vztahujících se k Mnohostranným obchodním dohodám, které jsou součástí Dohody WTO a případně také rozhodovat o jejich změně¹². Mezi další pravomoci patří možnost rozhodovat o interpretaci smluv WTO¹³ a za výjimečných okolností možnost rozhodnout o zproštění člena některého ze závazků, které mu jsou mnohostrannými Dohodami WTO uloženy¹⁴.

Stálým orgánem, který se schází mezi jednotlivými ministerskými konferencemi, je Generální rada (*General Council*)¹⁵. Stejně jako Konference ministrů je složena ze zástupců všech členských států, většinou vyšších státních úředníků. Generální rada se schází ve třech různých podobách k plnění tří různých funkcí. Zprvé vykonává v mezidobí podle potřeby, působnost Konference ministrů. Za tím účelem si stanoví vlastní jednací řád, ustanoví výbory a schází se zhruba jedenkrát měsíčně.

---

¹⁰ Čl. IV odst. 1 Dohody WTO.

¹¹ Za předpokladu splnění všech požadavků na přijetí rozhodnutí podle čl. IX, X a XII odst. 2 Dohody WTO.

¹² Čl. X odst. 1 Dohody WTO.

¹³ Čl. IX odst. 2 Dohody WTO.

¹⁴ Čl. IX odst. 3 Dohody WTO.

¹⁵ Čl. IV odst. 2 Dohody WTO.

Generální rada funguje samostatně a takto přijatá rozhodnutí nevyžadují následnou ratifikaci Konferencí ministrů. Zadruhé funguje jako Orgán pro řešení sporů (dále také „DSB“) podle Ujednání o řešení sporů¹⁶. A poslední třetí variantou, ve které se Generální rada schází, je Orgán pro přezkoumávání obchodní politiky, který se předpokládá v dokumentu nazvaném „Mechanismus přezkoumávání obchodní politiky“¹⁷. Všechny tyto orgány se řídí vlastními odlišnými procesními pravidly, která si samy schválily. Každý ze tří orgánů má také vlastní organizační strukturou, přesto navenek vystupují *de iure* jako jeden orgán - Generální rada. Navíc je Rada odpovědná za efektivní spolupráci s ostatními mezinárodními organizacemi a nevládními organizacemi¹⁸. A jako permanentní orgán musí každoročně schvalovat rozpočet¹⁹.

Oba řídicí orgány si ustavují další, pomocné orgány. Aby mohla Generální rada účinně zvládat všechny své povinnosti, obligatorně zřizuje Radu pro obchod se zbožím, Radu pro obchod se službami a Radu pro obchodní aspekty práv k duševnímu vlastnictví²⁰. Každá z nich dohlíží na provádění relevantní mnohostranné obchodní dohody (GAT, GATS, TRIPS), za tím účelem si schvalují vlastní jednací řád a zřizují pomocné orgány. Obdobně také Konference ministrů zřizuje Výbor pro obchod a rozvoj, Výbor pro omezení uplatňovaná z důvodu platební bilance a Výbor pro rozpočet, finance a správu²¹. V případě potřeby pak může Konference ustavit i další výbory, takovým je třeba Výbor pro obchod a životní prostředí.

Oba orgány Konference ministrů a Generální rada preferují přijímání rozhodnutí dosažením konsenzu všech členů. V případě, že se všechny členské státy neshodnou na jediném společném rozhodnutí, musí orgány přistoupit k hlasování. Každý člen má v tomto případě pouze jeden hlas bez ohledu na svou velikost, ekonomickou a politickou sílu (výjimkou je EU, která má počet hlasů podle aktuálního počtu členských států). Tento způsob hlasování a váhy hlasů jednotlivých států, je překvapivý a výjimečný vzhledem ke způsobu hlasování v ostatních mezinárodních organizacích nejen Brettonwoodského systému, kde IMF a IBRD využívají systém váženého hlasování, ale také OSN, kde je třeba k přijetí důležitého rozhodnutí vždy souhlasu 5

---

¹⁶ Příloha 2, čl. 2 Dohody WTO.

¹⁷ Příloha 3 Dohody WTO.

¹⁸ Čl. V odst. 1 a odst. 2 Dohody WTO.

¹⁹ Čl. VII odst. 1 až 3 Dohody WTO. Kromě rozpočtu jde i příspěvkové povinnosti členů na chod WTO atd.

²⁰ Čl. IV odst. 5 Dohody WTO.

²¹ Čl. IV odst. 7 Dohody WTO.

stálých členů Číny, Francie, Ruska, USA a Velká Británie. Nikdy se tak nemůže stát, že by bylo důležité rozhodnutí OSN přijato bez souhlasu, nebo bez ohledu na názor nejdůležitějších světových mocností, jak je tomu ve WTO. Z tohoto důvodu obchodní velmoci, jako například Spojené státy, preferují dosažení shody mezi všemi členskými státy vyjednáváním místo hlasování, které svým jediným hlasem nemohou tolik ovlivnit. Protože na rozdíl od GATT se ve WTO hlasování nemohou vyhnout. V případě, že dojde na hlasování, protože není možné dosáhnout shody mezi všemi členskými státy, jsou rozhodnutí přijata, pokud pro ně hlasovala prostá většina členů. Pouze v některých případech je vyžadována kvalifikovaná většina²².

Další orgány jsou potom zřizovány podle potřeby, na základě vícestranných dohod²³. Jde například o Výbor pro obchod v oblasti civilního letectví nebo Výbor pro vládní zakázky²⁴. Přestože tyto výbory nepodléhají Generální radě, jsou povinny ji informovat o své činnosti.

Všechny orgány jsou podporovány Sekretariátem²⁵, v jehož čele stojí Generální ředitel, kterého jmenuje Konference ministrů, a která také určuje jeho pravomoci, povinnosti a další podmínky výkonu jeho činnosti. Aktuálním, již šestým ředitelem je pan Roberto Azevêdo. Sekretariát tvoří celkem 639 pracovníků²⁶.

---

²² Rozhodování o změně a interpretaci smluv WTO nebo zproštění člena některého ze závazků z nich vyplývajících, dále také rozhodování o přijetí rozpočtu WTO a další finanční předpisy.

²³ Čl. IV odst. 8 Dohody WTO.

²⁴ ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 51.

²⁵ Čl. VI Dohody WTO.

²⁶ Overview of the WTO Secretariat. *World Trade Organization* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/secre_e/intro_e.htm.

2. Řešení sporů v rámci WTO, popis základních principů

Dohoda WTO obsahuje téměř třicet tisíc ustanovení, často velmi nejednoznačného textu, jehož interpretace se neobejde bez zásahů do nejcitlivějších míst národní suverenity členských států. Politika národní suverenity je totiž často v rozporu s liberalizací mezinárodního obchodu, která je hlavním cílem WTO. Proto musí mít WTO systém řešení těchto sporů, jehož postup se musí řídit přesnými a jasnými procesními pravidly. Ta jsou upravena v Ujednání o řešení sporů, které jak jsem zmínila výše, tvoří druhou přílohu Dohody WTO. Hlavní účel tohoto Ujednání je vyjádřen v jeho čl. 3 odst. 2, podle kterého má být „zásadním elementem pro zajištění bezpečnosti a transparentnosti mnohostranného obchodního systému“ a dále také, že „poslouží ochraně práv a závazků, vyplývajících pro Členy z uvedených dohod a vyjasnění existujících ustanovení těchto dohod v souladu se zvykovými pravidly výkladu mezinárodního práva veřejného“.

Systém řešení sporů WTO má velmi široký a v mezinárodním právu nezvyklý dopad na světový obchod. K dnešnímu dni, tedy za 20 let existence, bylo orgánům WTO, které se podílí na rozhodování sporů podáno 491 návrhů na zahájení řízení²⁷. V porovnání ostatními mezinárodními soudními institucemi je to opravdu hodně. Pro srovnání Mezinárodní soudní dvůr (*International Court of Justice*) za 60 let své činnosti řešil pouze 160 případů²⁸ a ISCID (*International Centre for Settlement of Investment Disputes*), který sice rozhodoval obdobné množství sporů, ale za více než dvojnásobnou délku své působnosti, tedy celkem 459 sporů²⁹.

Systém řešení sporů WTO má výlučnou pravomoc k řešení sporů vzniklých z mnohostranných obchodních dohod, které tvoří součást Dohody WTO³⁰. Přistoupením k WTO a těmto dohodám vyslovují členové souhlas s výlučnou pravomocí WTO

---

²⁷ Current status of disputes. *World Trade Organization* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_current_status_e.htm.

²⁸ List of Cases referred to the Court since 1946 by date of introduction. *International Court of Justice* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2>.

²⁹ K 13. prosinci 2013 dle stránky The ICSID Caseload – Statistics. *World Bank* [online]. [cit. 2014-06-07]. Dostupné z: <https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=ICSIDDocRH&actionVal=ShowDocument&CaseLoadStatistics=True&language=English51>.

³⁰ Čl. 1 DSU.

rozhodovat o takto vzniklých sporech. Díky tomuto principu mezinárodního práva nemohou členové namítat, že orgány WTO nemají pravomoc rozhodovat, pokud proti nim jiný člen zahájí řízení z důvodu tvrzeného porušení Dohod WTO a výsledná rozhodnutí jsou pro ně automaticky závazná. Zároveň orgány WTO podílející se na řešení sporů v jednotlivých instancích nemají možnost rozhodovat, zda mají nebo nemají pravomoc k řešení daného sporu. V případě *Mexico – Soft Drinks*³¹ Mexiko ve sporu s USA navrhovalo, aby Skupina odborníků (*Panel* – dále také „Panel“) WTO odmítla vlastní pravomoc ve prospěch rozhodčího řízení před NAFTA (*North American Free Trade Agreement*) jako regionální organizace o volném obchodu, jelikož obě strany sporu, Mexiko i Spojené Státy jsou jejími členy. Odvolací orgán však návrh odmítl. Přestože „*Panel má právo rozhodnout zda a v jakém rozsahu je pravomocný. ...když už se ale jednou rozhodl, že je pravomocný, nemůže pak ze své libovůle rozhodnutí změnit a odmítnout daný případ řešit*“³². Takové jednání by snižovalo právní jistotu a důvěru členských států v systém řešení sporů WTO a zároveň právo žalujících stran na „získání náhrady v případě porušení závazků nebo zrušení nebo zmenšení výhod“³³ plynoucích pro ně z Dohod WTO.

Rozhodnutí vydaná v procesu řešení sporů WTO jsou formálně závazná jen vůči stranám sporu, přesto však mají výrazný vliv na rozhodovací činnost orgánů WTO. Podle rozhodnutí ve věci *Japan – Alcoholic Beverages*³⁴, neposkytují rozhodnutí orgánů pro řešení sporů WTO závaznou interpretaci textu Dohody WTO a nevytváří tak závazné precedenty pro další rozhodování v obdobných případech. Hlavním argumentem je, že podle čl. IX odst. 2 Dohody WTO mohou pouze Konference ministrů a Generální rada závazně interpretovat smlouvy WTO a výkladem *a contrario* lze dovodit, že orgány řešení sporů tuto kompetenci nemají. Naproti tom ovšem stojí jiné rozhodnutí ve věci *U.S. – Stainless Steel*³⁵. Podle něhož praxe ukazuje, že členské státy ve svých podáních určených orgánům pro řešení sporů často citují předchozí rozhodnutí a i samy orgány na ně odkazují v navazujících rozhodnutích. Hlavním

---

³¹ Panel Report, WT/DS308/R, 24 March 2006, *Mexico – Tax Measures on Soft Drinks and Other Beverages*, odst. 4.98 až 4.108.

³² Ibid, odst. 46 – 53. - vlastní překlad.

³³ Čl 23 odst. 1 DSU.

³⁴ Appellate Body Report, WT/DS8/AB/R, WT/DS10/AB/R, WT/DS11/AB/R, 1 November 1996, *Japan – Taxes on Alcoholic Beverages*, s. 13.

³⁵ Appellate Body Report, WT/DS344/AB/R, 20 May 2008, *United States – Final Anti-Dumping Measures on Stainless Steel from Mexico*, odst. 160.

důvodem pro stejnou právní interpretaci stejných ustanovení WTO a skutkových otázek je „zajištění bezpečnosti a transparentnosti mnohostranného obchodního systému“ jako hlavního cíle při řešení sporů na půdě WTO podle čl. 3 odst. 2 DSU. Konzistentním výkladem má být dosaženo právní jistoty, důvěry stran v systém řešení sporů a vytvoření tzv. „*acquis WTO*“³⁶, tedy svébytného právního řádu WTO. Jurisprudence WTO je tedy mnohem bližší kontinentální právní doktríně než angloamerické založené na precedentech. Přístup k rozhodovací praxi jako prameni práva je ve WTO obdobný jako v České republice. Podle naší právní teorie³⁷ nejsou rozhodnutí soudů právně závazná, tedy kromě derogačních nálezů Ústavního soudu, ale přesto jsou právní praxí využívána jak při argumentaci v řízení, tak při tvorbě rozhodnutí soudů. Působí tedy navenek silou přesvědčivosti stejně jako rozhodnutí přijatá orgány pro řešení sporů WTO.

Orgány pro řešení sporů v rámci WTO při svém rozhodování nevycházejí pouze z právní úpravy multilaterálních obchodních dohod, které jsou součástí Dohody WTO, ale využívají další pomocné prameny práva. Tato potřeba vyplývá již z čl. 3 odst. 2 DSU, podle kterého systém řešení sporů WTO mimo jiné poslouží k „*vyjasnění existujících ustanovení těchto dohod v souladu se zvykovými pravidly výkladu mezinárodního práva veřejného*“. To znamená, že ustanovení GATT, GATS, TRIPS a dalších smluv nemohou být interpretována v izolaci od mezinárodního veřejného práva. Tento závěr byl potvrzen hned v prvním rozhodnutí, které se dostalo před odvolací orgán WTO, tedy v případě *US – Gasoline*³⁸. Podle něj je jedním z klíčových dokumentů sloužící k interpretaci mezinárodního práva Vídeňská úmluva o smluvním právu³⁹ speciálně její oddíl 3 týkající se výkladu mezinárodních smluv. Podle tohoto rozhodnutí je Vídeňská smlouva natolik důležitým a užívaným pramenem mezinárodního práva, že se již *de facto* stala zvykovým pravidlem a Dohody WTO je tak nutno vykládat v souladu s ní, tedy jejím čl. 31 odst. 1 „*v dobré víře, v souladu s obvyklým významem, který je dáván výrazům ve smlouvě v jejich celkové souvislosti, a*

---

³⁶ SPAK, Gregory J. a Gisele KAPTERIAN. The World Trade Organization. In: GIORGETTI, Chiara a GIORGETTI. The rules, practice, and jurisprudence of international courts and tribunals. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2012, s. 145.

³⁷ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. kapitola III.

³⁸ Appellate Body Report, WT/DS2/AB/R, 20 May 1996, *United States – Standards for Reformulated and Conventional Gasoline*, s. 17.

³⁹ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 15/1988 Sb., ze dne 4. září 1987, o Vídeňské úmluvě o smluvním právu.

rovněž s přihlédnutím k předmětu a účelu smlouvy“⁴⁰. Přestože byly tyto závěry potvrzeny v několika dalších rozhodnutích⁴⁰, později se tento výklad zdál kvůli pravidlu zakotvenému v čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy⁴¹ příliš extenzivní, a tak byl v rozhodnutí *Korea – Government Procurement*⁴² opět o něco zúžen. Došlo tedy k modifikaci doktríny použití mezinárodního obyčejového práva při interpretaci WTO smluv, tak, že se obyčej užije pouze v případech, kdy není v rozporu se smlouvami WTO. Ty jsou k mezinárodnímu obyčejovému právu ve vztahu *lex specialis* a tak mají aplikační přednost podle základního principu interpretace práva „*lex specialit derogat legi generalis*“⁴³. Tento názor nakonec převážil a byl potvrzen v několika dalších rozhodnutích⁴³.

Nedostatky systému řešení sporů podle GATT byly, jak jsem již zmínila, jednou z nejdůležitějších příčin vzniku WTO jako nového a lepšího systému pro řešení sporů. WTO úprava procesu řešení sporů je mnohem propracovanější a její těžiště se nachází v DSU, Příloze 2 Dohody WTO. Ve WTO oproti GATT už jednotlivé členské státy nemohou blokovat projednání nebo schválení rozhodnutí sporů, které jsou pro ně osobně nevýhodné a zároveň nemohou zasahovat do řízení před Skupinou odborníků. WTO zavedlo tzv. „*reverse consensus rule*“, díky němuž rozhodnutí nejsou přijata pouze v případě, že s jejich přijetím nesouhlasí všechny členské státy a to se doposud nikdy nestalo. Další posun se týká právní úpravy procesních pravidel pro postup řízení a činnosti orgánů, která GATT nikdy neměla pevně zakotvena. Jejich zavedení mělo jasný efekt, řešení sporů se tímto krokem „*přesunulo mimo dosah politického vlivu a kontrolu členských států*“⁴⁴, což mělo za následek „*shift from power-oriented approach of dispute settlement system to rule-oriented*“⁴⁵. To znamená, že ekonomická a politická síla jednotlivých členských států již nemá vliv na výsledek řízení, které nyní probíhá

---

⁴⁰ Appellate Body Report, WT/DS8/AB/R, WT/DS10/AB/R, WT/DS11/AB/R, October 4 1996, *Japan-Taxes on Alcoholic Beverages II*. Dále také v GUPTA, Ramón R. Appellate Body Interpretation Of The Wto Agreement: A Critique In Light Of Japan-Taxes On Alcoholic Beverages. *Pacific Rim Law & Policy Journal*. 1997, roč. 6, Červenec, s. 683.

⁴¹ Čl. 31 odst. 3 písm. c) Vídeňské úmluvy „*Spolu s celkovou souvislostí bude brán zřetel: ... c) na každé příslušné pravidlo mezinárodního práva použitelné ve vztazích mezi stranami.*“

⁴² Panel Report, WT/DS163/R, 19 June 2000, *Korea – Measures Affecting Government Procurement*, odst. 7.96.

⁴³ Appellate Body Report, WT/DS58/AB/R, 6 November 1998, *United States – Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products*, odst. VII. A dále také v: Panel Report, WT/DS291/R, WT/DS292/R, WT/DS293/R, 21 November 2006, *European Communities – Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products*, odst. III–VIII.

⁴⁴ SPAK, Gregory J. a Gisele KAPTERIAN, op. cit., s. 146.

⁴⁵ SPAK, Gregory J. a Gisele KAPTERIAN, op. cit., s. 145.

vylučně v souladu s pevně stanovenými procesními pravidly. Systém řešení sporů v WTO staví na základu vytvořeném v systému GATT, přes všechny jeho nedostatky, a dále ho rozvíjí. Níže podrobněji rozeberu, jaké orgány se na rozhodování podílejí a dále samotný průběh řízení se zaměřením na vymáhání výsledku řízení.

2.1. Orgány podílející se na řešení sporů WTO

Jedním z velkých nedostatků způsobu řešení sporů v rámci GATT byla nestálá organizační struktura, nejednotný proces řešení sporů a neexistence odvolacího orgánu. Díky tomu byl proces řešení sporů GATT pouze jednoinstanční a vydaná rozhodnutí nebyla žádným způsobem přezkoumatelná. Tato skutečnost byla v rozporu s pojetím práva na spravedlivý proces, tak jak ho nyní chápeme. Založením WTO dostal proces řešení sporů jasnou podobu, která se zhmotnila v druhé příloze Dohody WTO – Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů. Hlavním přínosem této kodifikace procesních pravidel je přesně propracovaný systém několika spolupracujících orgánů, z nichž jsou nejdůležitější Orgán pro řešení sporů, jednotlivé Skupiny odborníků a Odvolací orgán.

2.1.1. Orgán pro řešení sporů

Orgán pro řešení sporů (*Dispute settlement body* – dále také „DSB“) je klíčovým orgánem procesu řešení sporů WTO. Jak jsem již zmínila výše, DSB je jednou z podob, v jaké navenek vystupuje Generální rada a byl zřízen na základě čl. 2 odst. 1 DSU. Je nejdůležitějším orgánem podílejícím se na celém procesu řešení sporů a jako takový celý systém řídí a kontroluje řádný průběh jednotlivých sporů vedených mezi členy WTO. DSB je také oprávněný činit mnoho procedurálních úkonů v průběhu řízení, například vybrat experty a ustavit Skupiny odborníků, kteří následně rozhodují v jednotlivých sporech. DSB přijímá Zprávy od těchto Skupin odborníků a Odvolacího orgánu a zajišťuje dohled nad prováděním a vynucováním těchto rozhodnutí⁴⁶. Tímto však jeho povinnosti nekončí a dále musí „informovat příslušné Rady a Výbory WTO o vývoji ve sporech, týkajících se ustanovení příslušných uvedených dohod“⁴⁷.

Jako převážně diplomatický orgán přijímá DSB většinu rozhodnutí konsenzem všech členských států. Výjimkou je pak výše zmíněné přijímání zpráv Skupin

---

⁴⁶ Čl. 2 odst. 1 DSU.

⁴⁷ Čl. 2 odst. 2 DSU.

odborníků a Odvolacího orgánu nebo ustavení těchto orgánů pro konkrétní spory, tato rozhodnutí jsou přijata vždy, s výjimkou situace, kdy s jejich přijetím nesouhlasí všichni členové. Jde o tzv. *reverse consensus rule*. Podle Van den Bossche⁴⁸ je DSB reminiscencí systému řešení sporů v rámci GATT, které fungovalo spíše jako diplomatická instituce mezinárodního práva, než jako autoritativní soudní orgán. DSB tedy zůstává místem otevřeným politickým debatám o výsledných rozhodnutích Skupin odborníků a Odvolacího orgánu.

2.1.2. Skupiny odborníků

Skupiny odborníků (*Panels*) řeší spory v prvním stupni. Jsou jmenovány vždy *ad hoc* pro konkrétní spor Orgánem pro řešení sporů na jeho prvním zasedání, pokud s jeho složením souhlasí obě strany sporu. V případě nesouhlasu žalované strany se samotným ustavením Panelu či jeho složením, dojde k jeho ustavení až na druhém zasedání DSB, ledaže by s tím nesouhlasily všechny členské státy⁴⁹. Pravidla jeho složení jsou detailně popsána v čl. 8 DSU. Panel je složen ze tří nebo v případě dohody stran sporu z pěti odborníků⁵⁰ (rozhodců), kteří jsou vybráni stranami sporu na návrh Sekretariátu. Pokud se ovšem strany neshodnou, musí být odborníci na žádost jedné ze stran určení Generálním ředitelem (vedoucím Sekretariátu) po konzultaci s předsedou DSB⁵¹. Při výběru odborníků, ať už stranami sporu nebo Generálním ředitelem, slouží jako základ „*indikativní seznam osob*“⁵², který vede Sekretariát. V seznamu jsou zapsáni kvalifikovaní odborníci, kteří splňují požadavky podle čl. 8 odst. 1 DSU. Na seznam mohou být zapsány osoby bez ohledu na to, zda mají vztah k vládním orgánům jednotlivých členských států či nikoli. Na seznam mohou být zapsány i osoby, které již byly zvoleny jako členové některé ze Skupin odborníků v předcházejících řízeních, nebo jako zástupci členských států předkládali případy k posouzení před orgány řešící spory pod WTO. Dále také mohou být zapsány na seznam potencionálních panelistů i osoby, které zastupovaly členské státy v orgánech GATT nebo WTO, nebo které působily v Sekretariátu. Kromě bývalých funkcionářů mohou být panelisty také osoby, které vyučovaly mezinárodní právo nebo mezinárodní obchodní politiku nebo

---

⁴⁸ BOSSCHE, Peter van den. *The law and policy of the World Trade Organization: text, cases, and materials*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 231.

⁴⁹ Čl. 6 odst. 1 DSU; i zde se aplikuje tzv. *reverse consensus rule*.

⁵⁰ Čl. 8 odst. 5 DSU.

⁵¹ Čl. 8 odst. 7 DSU.

⁵² Čl. 8 odst. 4 DSU.

publikovaly v této oblasti a jsou tedy odborníky na problematiku mezinárodního obchodu. Navíc mohou být na seznam zapsány i osoby, které se na činnosti WTO nepodílejí, ale vyvíjejí činnost týkající se mezinárodního obchodu na vnitrostátní úrovni, tzn. osoby vykonávající funkci vyšších státních úředníků odpovědných za obchodní politiku Člena⁵³, typicky půjde o vyšší úředníky Ministerstva průmyslu a obchodu či Ministerstva zahraničí či obdobné instituce v ostatních členských státech. Tento indikativní seznam je průběžně doplňován a u každého z odborníků uvádí jeho specializaci, podle příslušných smluv GATT, GATS nebo TRIPS. Většina členských států má na seznamu svého zástupce, včetně České republiky, kterou aktuálně zastupuje pouze pan Peter Palečka⁵⁴. Skupina odborníků ovšem může být složena i z jiných na seznam nezapsaných odborníků, pokud splňují kvalifikační požadavky. Členové Skupiny odborníků však musí být vybráni tak, aby „*bylo možno zajistit jejich nezávislost a zabezpečit účast osob dostatečně rozličného původu a vzdělání a širokého spektra zkušeností*“⁵⁵. Odborníci pocházející ze země, která je stranou sporu, se mohou stát členem Panelu pouze výjimečně, pokud se na tom obě strany sporu dohodly⁵⁶. Speciální pravidlo se uplatňuje, pokud dojde ke sporu mezi rozvojovou a rozvinutou členskou zemí a rozvojová země o to požádá, jeden z členů Skupiny odborníků musí pocházet z rozvojové členské země⁵⁷.

Řádně ustavená Skupina odborníků podle čl. 6 a 8 DSU je následně zmocněna k přezkoumání jí předložené otázky nebo právního problému v souladu s Dohodami WTO⁵⁸ a postupuje podle Pracovních postupů, které byly přijaty jako třetí dodatek DSU⁵⁹. Výsledkem její činnosti je vydání Zprávy, na základě které DSB vydá doporučení nebo ji přijme jako rozhodnutí.

---

⁵³ Čl. 8 odst. 1 DSU.

⁵⁴ Podle seznamu - Dispute Settlement Body - Indicative list of governmental and non-governmental panelists - Revision. World Trade Organization [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: [https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S006.aspx?Query=\(@Symbol=%20wt/dsb/44%20or%20wt/dsb/44/*\)&Language=ENGLISH&Context=FomerScriptedSearch&languageUIChanged=true%23%20](https://docs.wto.org/dol2fe/Pages/FE_Search/FE_S_S006.aspx?Query=(@Symbol=%20wt/dsb/44%20or%20wt/dsb/44/*)&Language=ENGLISH&Context=FomerScriptedSearch&languageUIChanged=true%23%20).

⁵⁵ Čl. 8 odst. 2 DSU.

⁵⁶ Čl. 8 odst. 3 DSU.

⁵⁷ Čl. 8 odst. 10 DSU.

⁵⁸ Čl. 7 odst. 1 DSU.

⁵⁹ Čl. 12 odst. 1 DSU.

2.1.3. Odvolací orgán

Odvolací orgán je dalším stálým orgánem vedle DSB v souladu s čl. 17 DSU. Je tvořen celkem sedmi členy a pro řešení sporů zasedá ve tříčlenných senátech. Avšak i ostatní čtyři členové musí být s jednotlivými případy obeznámeni proto, aby mohli poskytnout svůj vlastní názor na řešení konkrétního sporu a také proto, aby mohli společně se třemi členy senátu věc prodiskutovat ještě před vydáním konečného rozhodnutí⁶⁰. Tento postup je důležitý, protože rozhodovací činnost Odvolacího orgánu musí být navenek ustálená, tedy jednotná a konzistentní a nesmí docházet k excesům v řešení procesních nebo hmotněprávních otázek jednotlivými členy. Odvolací orgán musí být „složen z osob, jejichž autorita je uznávána, které prokázaly své znalosti práva, mezinárodního obchodu a otázek, týkajících se uvedených dohod obecně“ a dále tyto osoby nesmí mít „jakýkoli vztah k vládě“⁶¹, tedy vládám jednotlivých členských států. Zároveň je tu snaha o velkou diverzitu členů v Odvolacím orgánu tak, aby v něm byly zastoupeny různorodé členské státy WTO. Z tohoto důvodu nalezneme mezi bývalými a současnými členy zástupce ze všech kontinentů, států s malou i velkou rozlohou či pocházející z rozvojových i již ekonomicky rozvinutých států. Členové jsou jmenováni na čtyřleté funkční období s možností jednoho znovuzvolení⁶². Ze svého středu si na jeden rok volí předsedu s možností jednoho znovuzvolení. Předseda je odpovědný za řízení Odvolacího orgánu jako celku. Tím aktuálním je pan Ricardo Ramírez-Hernández⁶³.

Odvolací orgán rozhoduje v druhé instanci procesu řešení sporů v rámci WTO a funguje tak na revizním principu. To znamená, že rozhodnutí Skupiny odborníků přezkoumává pouze po právní stránce⁶⁴, to znamená, že v odvolacím řízení nemohou členské státy dokládat nové skutkové okolnosti a Odvolací orgán se vypořádává pouze s právní argumentací stran a interpretací ustanovení Dohod WTO. Při vydání rozhodnutí

---

⁶⁰ Pracovní postupy pro odvolací řízení dostupné - Working procedures for appellate review. *World Trade Organization* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z:

https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/ab_e.htm.

⁶¹ Čl. 17 odst. 3 DSU.

⁶² Čl. 17 odst. 2 DSU.

⁶³ Appellate Body Members. *World Trade Organization* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/ab_members_descrp_e.htm.

⁶⁴ Čl. 17 odst. 6 DSU.

se však Odvolací orgán neomezuje pouze na potvrzení nebo zamítnutí původního rozhodnutí Skupiny odborníků, může ho navíc i změnit⁶⁵.

2.1.4. Ostatní orgány & alternativní řízení

Okrajově je ještě vhodné zmínit, že vedle Skupin odborníků a Odvolacího orgánu rozhodují o některých otázkách v rámci procesu řešení sporů WTO také rozhodci. Příkladem může být rychlé rozhodčí řízení dle čl. 25 DSU, které tvoří alternativu ke standardnímu řízení, pokud se strany sporu domluví na otázce, kterou mají rozhodci vyřešit a postupu, kterého se mají při řešení držet. Nezpochybnitelnou roli mají rozhodci i v závěrečné implementační fázi řízení, kdy rozhodují v procesu dle čl. 21 odst. 3 DSU a v procesu dle čl. 22 odst. 6 DSU. Těmto procesním stádiím se budu věnovat níže v relevantní pasáži této práce.

Pro úplnost lze ještě doplnit, že členové jednotlivých Skupin odborníků, nemají vždy dostatečné znalosti konkrétní odborné problematiky, tedy například technikálií týkající se jednotlivých obchodovaných komodit a mají právo požadovat informace od jakékoliv fyzické osoby či organizace dle čl. 13 DSU. V některých případech si mohou dokonce vyžádat písemnou poradní zprávu od konzultační skupiny expertů. Pravidla ustavení těchto skupin jsou stanovena v dodatku č. 4 DSU.

Dle čl. 5 DSU jsou v rámci systému řešení sporů WTO k dispozici také dobrovolné alternativní cesty vyřešení konkrétního sporu tzv. dobré služby, smířčího řízení či zprostředkování. Tyto

---

⁶⁵ Čl. 17 odst. 13 DSU.

3. Průběh řízení

Žádná mezinárodní organizace, jejímž cílem je liberalizovat mezinárodní obchod prostřednictvím závazků vyplývajících pro členské státy z mezinárodních úmluv, by nemohla fungovat bez procesu řešení sporů vzniklých porušením těchto povinností, ke kterým se členové zavázali podepsáním příslušných mezinárodních úmluv. V případě, kdy se dva či více členských států pře, zda došlo k, jazykem úmluvy „zrušení nebo zmenšení“⁶⁶, jakýchkoli výhod plynoucích pro daný členský stát přímo nebo nepřímo z Dohod WTO, tedy GATT, GATS, TRIPS a dalších či ohledně interpretace některého ustanovení Dohod WTO a nedojde ke smírnému řešení sporu, jedna či více stran se mohou obrátit k WTO a pomocí níže popsaného procesu vyřešit spor mezi nimi vzniklý. K těmto situacím dochází převážně tak, že jeden členský stát neplní své závazky nebo uplatňuje konkrétní opatření bez ohledu na to, zda je nebo není v rozporu s Dohodami WTO. K zahájení řízení před WTO tedy nestačí, že dochází k porušení kodifikovaných pravidel, vždy musí docházet k porušení koncesí či výhod jiného členského státu, tedy vzniku újmy, to se však s ohledem na čl. 3 odst. 8 DSU a s ohledem na ustálenou rozhodovací praxi WTO⁶⁷ vždy předpokládá. Je tak na státu, který porušuje pravidla, aby prokázal opak, tedy že dané sporné opatření žádnou újmu druhému členskému státu nezpůsobuje. To se však do dnešního dne ještě žádnému členskému státu nepodařilo. Jen efektivní proces řešení sporů může zajistit dodržování práv a povinností vzniklých členům z podepsaných mezinárodních úmluv a jejich důvěru v WTO.

Celý proces a tedy i jeho jednotlivé fáze, od momentu podání žádosti na zahájení řízení, tedy od podání žádosti k zahájení konzultací až po vydání konečného rozhodnutí ve věci, jsou vázány přesnými procesními lhůtami, které nemohou být překročeny. Díky těmto skutečnostem by neměla celková průměrná délka řízení přesáhnout šest či

---

⁶⁶ V originálním anglickém znění „nullification or impairment“, čl. 23 GATT.

⁶⁷ Panel report *Uruguayan Recourse to Article XXIII*, adopted 16 November 1962, BISD 11S/95, odst. 15. „*In cases where there is a clear infringement of the provisions of the General Agreement, or in other words, where measures are applied in conflict with the provisions of GATT and are not permitted under the terms of the relevant protocol under which the GATT is applied by the contracting party, the action would, prima facie, constitute a case of nullification or impairment and would ipso facto require consideration of whether the circumstances are serious enough to justify the authorization of suspension of concessions or obligations.*“ Dostupné z: Adopted panel reports within the framework of GATT 1947. World Trade Organization [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/62resmea.pdf.

v některých případech devět měsíců. Některé části řízení a všechna podání stran sporů⁶⁸ jsou důvěrná a nejsou tak dostupná široké veřejnosti. Někteří členové v čele s obchodními velmocemi, USA a EU však svá podání dobrovolně zveřejňují.

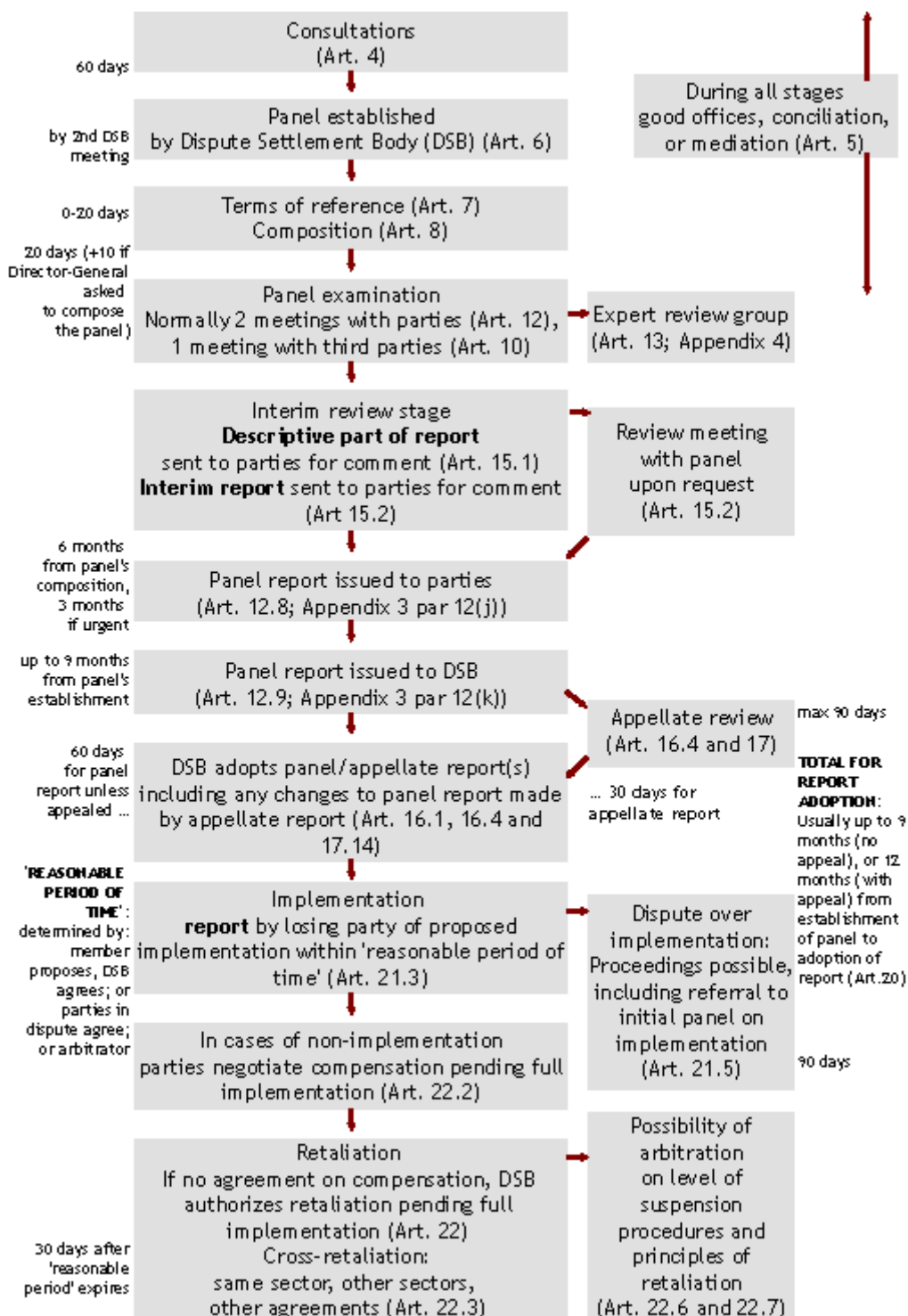
Níže uvedené schéma⁶⁹ graficky zobrazuje průběh řízení před WTO, tedy jednotlivé procesní fáze a procesní lhůty, které musí strany sporu a orgány podílející se na řízení dodržovat. Každá z procesních fází bude podrobně popsána v následujících kapitolách. Toto schéma slouží jako pomůcka pro lepší orientaci v textu, který bude následovat.

---

⁶⁸ Čl. 18 odst. 2 DSU.

⁶⁹ Flow chart of the Dispute Settlement Process, ze stánky - The process — Stages in a typical WTO dispute settlement case. *World Trade Organization* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/disp_settlement_cbt_e/c6s1p1_e.htm.

SCHEMA PRŮBĚHU ŘÍZENÍ ŘEŠENÍ SPORŮ

3.1. Konzultace

Konzultace mezi stranami sporu jsou první fází procesu řešení sporů WTO. Mnoho sporů, zhruba třicet procent z celkového množství zahájených sporů⁷⁰, je vyřešeno již v této mimosoudní, resp. diplomatické fázi, tedy pouze na základě dobrovolné dohody stran bez zásahu nezávislé třetí strany. Konzultace probíhají v souladu s čl. 4 DSU na žádost jedné nebo obou stran sporu. Druhá strana sporu je povinna na podanou a jí zasloupanou žádost odpovědět do deseti dnů a do třiceti dnů zahájit samotný proces konzultací⁷¹. Strana žádající o konzultaci doručí písemnou žádost také DSB spolu s vysvětlením, o kterém jejím právu tvrdí, že bylo zrušeno či zmenšeno, jakým jednáním žalované strany k tomu došlo, čeho se domáhá a o jakou právní a skutkovou argumentaci tato svá tvrzení opírá. V řízení před Skupinou odborníků je pak možné přezkoumávat pouze ty otázky, sepsané v této žádosti, bez ohledu na průběh samotných konzultací⁷². Ty probíhají za zavřenými dveřmi a všechny sdělené informace jsou důvěrné.

Obě strany sporu jsou dále povinny snažit se o dosažení uspokojivého smírného řešení celého sporu. Pouze v případě, kdy tento postup nevede ke kýženému výsledku, může žalující strana po šedesáti dnech požádat o ustavení Skupiny odborníků. Ke zkrácení této lhůty může dojít, pokud se na tom shodnou obě strany sporu, případně pokud žalovaná strana nerespektuje desetidenní lhůtu k reakci na podání žádosti o konzultaci či třicetidenní lhůta k zahájení procesu konzultací. V případě vzájemné dohody stran je možné se od tohoto postupu odchýlit a postoupit spor do rozhodčího (alternativního) řízení v souladu s čl. 25 odst. 2 DSU. V případě naléhavých sporů vyžadujících okamžité řešení, mohou být všechny procesní lhůty zkráceny. Ovšem i v případě, kdy spor není vyřešen v této fázi a dostane se před Skupinu odborníků, strany mají kdykoliv možnost řízení přerušit a uzavřít smírné řešení sporu. Oproti řešení sporů na národní úrovni, je v WTO jako mezinárodní organizaci vždy preferována dohoda stran před autoritativním rozhodnutím třetí strany, tedy orgánů WTO.

Konzultační proces je povinnou fází v procesu řešení sporů. Strany tak nemohou přistoupit k další fázi, pokud se nepokusily případ vyřešit touto smírnou cestou.

---

⁷⁰ TABLES & STATISTICS. *WorldTradeLaw.net* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.worldtradelaw.net.simsrad.net.ocs.mq.edu.au/static.php?type=dsc&page=stats>.

⁷¹ Čl. 4 odst. 3 DSU.

⁷² Appellate Body Report, WT/DS267/AB/R, 3 March 2005, *United States – Subsidies On Upland Cotton*, odst. 286–287.

V rozhodnutí *US - Upland Cotton*⁷³, byly dokonce konzultace označeny za nutnou prerekvizitu řízení před Skupinou odborníků. Před samotným začátkem sporu však vždy žalující strana musí sama zvážit, zda má žaloba šanci na úspěch. V rozhodovací praxi WTO se však ustálil názor, podle kterého nejsou na žalobce kladeny vysoké nároky na prokázání, zda má jejich žaloba šanci na úspěch. V rozhodnutí *EC - Bananas III*⁷⁴, které bylo následně potvrzeno i v *Korea – Dairy*⁷⁵, žalovaní vždy argumentovali tak, že žalující strany neměly dostatečný právní zájem na řešení sporu a nebyly tak způsobilé spor zahájit. Odvolací orgán a v druhém případě Skupina odborníků jim však nedaly zapravdu, na rozdíl od třetích stran, které se chtějí v souladu s čl. 4 odst. 11 nebo čl. 10 odst. 2 DSU podílet na řízení, nemusejí strany sporu prokazovat vlastní „*podstatný obchodní zájem*“⁷⁶ na výsledku sporu. Dle výše zmíněných rozhodnutí je tedy na úvaze samotných žalobců, zda může „*podání žaloby přinést ovoce v podobě pozitivního rozhodnutí*“⁷⁷.

3.2. Řízení před Skupinou odborníků

Řízení před Skupinou odborníků je druhou a pravděpodobně nejvýznamnější fází řešení sporu WTO a rozpadá se na mnoho fází detailně popsanych níže. V této fázi dojde k prvnímu závaznému a v některých případech i finálnímu rozhodnutí ve věci, kterému se musí strany sporu podřídit a také přijmout jeho závaznost. Ve většině případů, zhruba v šedesáti osmi procentech⁷⁸, je ovšem prvostupňové rozhodnutí následně přezkoumáváno v odvolacím řízení.

3.2.1. Ustanovení Skupiny odborníků

K ustavení Skupiny odborníků tedy může dojít na základě žádosti žalující strany nejdříve po uběhnutí minimální doby konzultací mezi stranami sporu postupem podle čl. 6 DSU. Písemná žádost musí být adresována předsedovi DSB a k Ustavení Skupiny dojde nejpozději na druhém zasedání Orgánu pro řešení sporů. Na prvním setkání DSB

---

⁷³ Ibid, odst. 287.

⁷⁴ Appellate Body Report, WT/DS27/AB/R, 9 September 1997, *European Communities - Regime For The Importation, Sale And Distribution Of Bananas*, odst. 15–17.

⁷⁵ Panel Report, WT/DS98/R, 21 June 1999, *Korea – Definitive Safeguard Measure On Imports Of Certain Dairy Products*, odst. 7.13.

⁷⁶ Čl. 4 odst. 11 nebo čl. 10 odst. 2 DSU.

⁷⁷ *EC – Bananas III*, op.cit., odst. 135 „*Member is expected to be largely self regulating in deciding whether any such action would be ‘fruitful’*“.

⁷⁸ TABLES & STATISTICS. *WorldTradeLaw.net* [online], op. cit.

se totiž neuplatní tzv. *reverse consensus rule* a rozhodnutí o jmenování Skupiny odborníků, tak může být zablokováno i v případě, kdyby proti ustavení Skupiny odborníků hlasoval pouze jeden z členů WTO. Na druhém setkání DSB to však již možné není, jedinou výjimkou by byla situace, kdyby všichni členové hlasovali pro neustavení Skupiny. Díky těmto procesním pravidlům tedy není možné zabránit členskému státu, který si přeje autoritativně vyřešit spor s jiným členským státem, v ustavení Skupiny odborníků, která o sporu závazně rozhodne. Takto ustavená Skupina odborníků má podle čl. 7 DSU pravomoc vyřešit spor jí předložený stranami. Toto zmocnění specifikující spornou otázku či sporné ustanovení Dohod WTO (dotčené jednání žalovaného členského státu a ustanovení Dohod WTO, které porušuje) je formulováno přímo stranami (již v žádosti o ustavení Skupiny odborníků), nebo předsedou DSB v případě, kdy toho nejsou strany samy schopné. Tento postup připadá v úvahu u malých nebo rozvojových států, které nemají k dispozici odborníky na mezinárodní obchodní právo, kteří by je mohli před orgány řešení sporů v WTO zastupovat a zprostředkovávat jejich postoje. Skupina odborníků pak může přezkoumávat pouze ta jednání a ustanovení Dohod WTO popsaná v žádosti o ustanovení Skupiny.

3.2.2. Postavení třetích stran v řízení

Na výsledku řízení probíhajících před WTO mají často zájem i jiné členské státy než ty, které vystupují jako strany sporu. Proto jsou v DSU, konkrétně čl. 10 upravena procesní pravidla, za jakých podmínek a jakým způsobem se tyto třetí strany mohou řízení účastnit a to buď již od stádia konzultací dle čl. 4 odst. 11 DSU či později v řízení před Skupinou Odborníků dle čl. 10 odst. 2 DSU. Jak jsem zmínila výše, třetí strany musí osvědčit vlastní „*podstatný obchodní zájem*“ na výsledku sporu a tento zájem musí oznámit DSB, aby se mohli řízení účastnit. V DSU však není přesně vymezeno, v jaké procesní lhůtě se musí třetí strany do řízení přihlásit. Ve sporu *EC — Export Subsidies on Sugar*⁷⁹ se Pobřeží slonoviny přihlásilo až 68 dní po ustavení Skupiny odborníků a v případě *Turkey — Rice*⁸⁰, se Pákistán přihlásil dokonce až po uplynutí 151 dní. V obou případech byly tyto třetí strany do sporu připuštěny, na základě argumentace

⁷⁹ Appellate Body Report, WT/DS265/AB/R, WT/DS266/AB/R, WT/DS283/AB/R, 28 April 2005, *EC — Export Subsidies on Sugar (Australia)*, odst. 2.6.

⁸⁰ Panel Report, WT/DS334, 22 October 2007, *Turkey — Measures Affecting the Importation of Rice*, odst. 6.4 – 6.9.

z odůvodnění rozhodnutí *EC — Hormones*⁸¹, podle kterého v případech, které nejsou výslovně upraveny v procesních pravidlech DSU, mají Skupiny odborníků i Odvolací orgán volné pole působnosti k rozhodování dle potřeb a podmínek konkrétní situace.

V případě, že bude členskému státu přiznán status třetí strany sporu, otevírá se mu možnost účastnit se řízení, možnost vypovídat před Skupinou odborníků i možnost předkládat písemná vyjádření k předmětu sporu, která musí být zohledněna Skupinou odborníků při vydání finálního rozhodnutí ve věci. Navíc mají třetí strany právo obdržet stanoviska žalující i žalované strany sporu, tudíž jsou plně informovány o průběhu sporu, sporných otázkách a argumentaci stran. Mnoho členských států v čele s Čínou a dalšími novými členskými státy, využívají tuto možnost jako sondu do fungování procesu řešení sporů před WTO. Status třetí strany sporu jim umožňuje pozorovat chování žalující i žalované strany, stejně jako Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu, tak aby byly připraveny vést vlastní spory, pokud by došlo k porušení jejich práv garantovaných Dohodami WTO. Čína je jednou ze zemí, která této možnosti hojně využívá. Přestože se stala členem WTO až v roce 2001, již teď figuruje na páté příčce žebříčku států, které se sporů nejčastěji účastní jako třetí strany pouze za Japonskem, Spojenými státy, Evropskou unií a Kanadou.⁸² Pokud třetí strany dojdou k závěru, že opatření, o kterém se vede spor, zasahuje také do jejich vlastních zájmů, mohou zahájit proti narušiteli (straně sporu) vlastní řízení, které může být spojeno s původním řízením.

3.2.3. Řízení před Skupinou odborníků

Po sestavení Skupiny Odborníků, postupuje tato Skupina podle čl. 12 DSU a pracovních postupů uvedených v třetím dodatku DSU. Nejprve, do jednoho týdne od ustanovení, si Skupina odborníků připraví časový rozvrh řízení, tedy časová rozmezí, ve kterých budou probíhat jednotlivé fáze řízení, případně data, do kdy nejpozději musí strany sporu dodat Skupině svá podání. Podle těchto časových plánů následně řízení probíhá. Nejprve si strany sporu vymění písemná podání, která jsou následně zaslána i třetím stranám, které se po jejich prostudování také mohou k věci vyjádřit. Většinou se v svých podáních připojí k jedné ze stran sporu. V souladu s pravidly v DSU by mělo dojít k doručení podání ostatním účastníkům řízení prostřednictvím Sekretariátu DSB,

---

⁸¹ Appellate Body Report, WT/DS26/AB/R, WT/DS48/AB/R, 16 January 1998, *European Communities — Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)*, poznámka pod čarou 138.

⁸² BROWN, Chad P., op. cit., s. 81 - 85.

ve skutečnosti však strany doručují svá podání přímo prostřednictvím poštovních schránek zástupců před WTO v Ženevě. Jak jsem již zmínila výše, texty jednotlivých podání jsou důvěrné, avšak členské státy mohou svá vlastní podání libovolně publikovat. Ze států, které jsou častými účastníky sporů, uveřejňují podání na svých internetových stránkách například Spojené státy, Evropská Unie, Austrálie či Kanada. O jednotlivých podáních stran se může veřejnost navíc informovat i z finálního rozhodnutí, ve kterém se musí Skupina odborníků vypořádat se všemi fakty a právní argumentací, které předložily strany sporu.

Jakmile jsou strany sporu obeznámeny s podáním druhé strany, je jim poskytnut čas nezbytný k přípravě na první ústní jednání ve věci, které následuje. Jednání se konají vždy v ústředním sídle WTO v Ženevě. Na rozdíl od národních soudních jednání jsou však jednání opět důvěrná a kromě stran sporu, odborníků zasedajících ve Skupině se mohou účastnit pouze další úředníci WTO a tlumočníci. Průběh samotného ústního jednání je naopak klasickému soudnímu jednání velmi podobný, jen o něco méně formální. Stranám sporu je poskytnut prostor přednést obsah svého podání, následně odpovídají na dotazy Skupiny odborníků, protistrany jakožto i třetích stran, tak aby se vyjasnily nejen právní ale i faktické otázky sporu. Tyto odpovědi musí strany následně doložit Skupině odborníků také v písemné formě. Ústním vyjádření třetích stran, pokud nějaké v daném sporu vystupují, probíhá v rámci samostatného řízení, které je vyhrazené pouze pro toto procesní stádium. Přibližně po čtyřech týdnech od prvního ústního jednání si strany vymění druhé vyjádření ve věci, ve kterém mají možnost reagovat na podání protistrany či třetích stran sporu a většinou se snaží vyvrátit argumenty přednesené protistranou. Následuje druhé ústní jednání ve věci, které probíhá obdobně jako to první. Skupina odborníků může nařídít i třetí ústní jednání, nejčastěji ve věcech, které musejí být posouzeny experty postupem dle čl. 13 odst. 2 DSU.

3.2.4. Prozatímní Zpráva

Po skončení ústních jednání přezkoumává Skupina odborníků vše, co jí bylo do té doby předloženo a následně vynese závazné rozhodnutí ve věci. V mezidobí do vydání rozhodnutí ve věci pak mají strany zákaz jakékoliv komunikace se členy Skupiny. Závěrečná Zpráva je nejprve vydána v mezitímní podobě tzv. prozatímní Zprávy v souladu s čl. 15 DSU, tak aby se mohly strany sporu k faktické i argumentační

části ještě jednou vyjádřit, případně navrhnout přezkoumání určitého aspektu rozhodnutí, než bude definitivní. V případě, že však strany nepodají ke Zprávě žádné připomínky, bude považována za konečnou. Prozatímní Zpráva je prvním významným indikátorem toho, jak bude věc Skupinou odborníků posuzována a jakou podobu bude mít závěrečné rozhodnutí. Přestože je její obsah důvěrný, velmi často jedna ze stran sporu její obsah zveřejní. Její obsah je pro strany důležitý hlavně po faktické stránce, protože je stranám ukazuje, z jakých faktů bude Skupina odborníků vycházet a stranám se tak otevírá poslední možnost fakta a tvrzené skutečnosti doplnit, případně opravit, protože v odvolacím řízení je Zpráva Skupiny odborníků přezkoumávána pouze po právní stránce. Ovšem i v případě, že dodatečné faktické poznámky a právní argumentace stran konečný závěr zprávy odborníků nijak neovlivní, musí se Skupina s těmito poznatky vždy vypořádat a v závěrečné Zprávě se musí objevit.

3.2.5. Zpráva Skupiny odborníků

Finální Zpráva Skupiny odborníků musí být stranám předložena nejpozději do dvou týdnů po přijetí poznámek k prozatímní zprávě a nejpozději do šesti měsíců od ustanovení této Skupiny odborníků, která o sporu rozhodovala. V urgentních případech se tato lhůta zkracuje napolovic, tedy na tři měsíce od složení Skupiny. V odůvodněných případech může být tato lhůta naopak prodloužena až na devět měsíců. Nejčastěji je však dlouhá až dvanáct měsíců, z důvodu přerušení řízení tak, aby strany mohly najít smírné řešení sporu. Zpráva je rozdělena do dvou částí, první tzv. „popisné části“ a druhé tzv. „výrokové části“. Popisná část se obvykle skládá z úvodu, popisu faktických skutečností daného sporu, uvedení jednotlivých nároků stran a shrnutí právních i skutkových argumentů obou stran sporu, případně i třetích stran, které se sporu účastní. První návrh této popisné části je opět předložen stranám tak, aby se mohly informovat o jeho obsahu a následně k němu předložit vlastní komentáře. Cílem tohoto procesu je zajistit, aby se všechny argumenty stran ocitly v závěrečné zprávě a Skupina odborníků se k nim měla možnost řádně vyjádřit.

Výroková část Zprávy obsahuje právní argumentaci Skupiny odborníků, která odůvodňuje závěr, ke kterému se Skupina přiklonila, ve kterém buď souhlasí s žalobcem, že došlo ke zrušení či zmenšení výhod plynoucích pro něj z Dohod WTO či zda k takovému zrušení či zmenšení výhod nedošlo a jeho návrh tak zamítne. V drtivé většině případů tedy musí být z výroku zřejmé, zda došlo k porušení některého

ustanovení dohod přijetých v rámci WTO či nikoliv. Jednotliví členové Skupiny odborníků, kteří nesouhlasí s konečným rozhodnutím, mohou ke Zprávě anonymně připojit i své disentní stanovisko. Zprávy sepsané Skupinou odborníků bývají velmi dlouhé, dopodrobna popisující veškeré skutkové i právní otázky, od kterých se odvíjelo finální rozhodnutí, včetně důsledné právní argumentace odkazující na „judikaturu“ Skupin odborníků či Odvolacího orgánu v předchozích obdobných situacích. V souladu s čl. 19 DSU v případě, kdy Skupina dojde k závěru, že v daném případě došlo k porušení některého ustanovení Dohod WTO, je součástí zprávy také doporučení, aby žalovaný členský stát napravil své jednání a napadené opatření uvedl do souladu s pravidly WTO. V některých situacích může Skupina odborníků dokonce navrhnout žalovanému členskému státu způsoby, kterými by mohl dosáhnout doporučené situace. Tyto návrhy ovšem nejsou pro tento členský stát závazné a nemusí jich využít. Pokud dojde Skupina odborníků k závěru, že napadené opatření neporušuje žádnou z Dohod WTO, avšak přesto v jeho důsledku dochází k zrušení či zmenšení výhod vyplývající pro žalující členský stát z dohod WTO, Skupina může v souladu s čl. 26 DSU doporučit žalované straně řešení, jehož přijetí by bylo přijatelné pro obě strany sporu. Speciálním případem je zpráva, ve které Skupina odborníků rozhodne, že došlo k porušení Dohody o subvencích a vyrovnávacích opatřeních, která je také součástí Dohody WTO, tedy že došlo k poskytnutí zakázané podpory některým z členských států. V tomto případě obsahuje závěrečná Zpráva Skupiny doporučení, podle kterého musí tento členský stát okamžitě upustit od poskytování této zakázané podpory.

3.3. Přijetí zprávy Skupiny odborníků DSB

K závaznosti a vynutitelnosti zprávy Skupiny odborníků je nutné její přijetí rozhodnutím DSB v souladu s čl. 16 DSU. K této fázi dochází však pouze v případě, že se ani jedna ze stran sporu neodvolá proti rozhodnutí k Odvolacímu orgánu. V takové případě by mohlo dojít ke změně rozhodnutí vydaného Skupinou odborníků a k jeho přijetí DSB může dojít až po vydání rozhodnutí o odvolání. Po přijetí závěrečné Zprávy Skupinou odborníků je tato zpráva přeložena do všech oficiálních jazyků WTO (vedle angličtiny jde ještě do francouzštiny a španělštiny) a je rozeslána minimálně 20 dní před jejím přezkoumáním na půdě DSB všem členským státům. Pokud by měl kterýkoliv členský stát k rozhodnutí připomínky, musí být v písemné formě rozeslány ostatním

členům minimálně deset dní před zasedáním DSB. Strany sporu i třetí strany se pak mohou zasedání DSB účastnit a vyjadřovat se ke všemu, co na jednání zazní, jakožto i k rozhodnutí samotnému, pokud v něm odborníci došli k překvapivým či kontroverzním závěrům. Jak už bylo zmíněno výše, tato procesní fáze se dočkala největší změny při přechodu od systému řešení sporů v rámci GATT k WTO, jelikož závěrečné Zprávy Skupiny odborníků a Odvolacího orgánu jsou podle současných procesních pravidel přijaty vždy, pokud všechny členské státy nedojdou ke konsenzuálnímu rozhodnutí, podle kterého by bylo lepší zprávu nepřijmout, to znamená, že se uplatňuje tzv. *reverse-consensus rule*. Tím pádem není nadále možné, aby jeden členský stát, který s rozhodnutím nesouhlasí, mohl sám zablockovat jeho přijetí. Touto změnou procesních pravidel se tato procesní fáze stala spíše formalitou a pouhou příležitostí, aby se ostatní členské státy informovaly se o výsledku řízení. Dosud totiž členské státy nikdy nevyužily možnosti shody na nepřijetí některého rozhodnutí ať už Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu. K tomuto rozhodnutí o přijetí či odmítnutí závěrečné zprávy musí dojít nejpozději šedesátý den od rozeslání zprávy jednotlivým členským státům. V případě, že je rozhodnutí přijato DSB a nebylo proti němu podáno odvolání, následuje rovnou fáze implementace rozhodnutí.

3.4. Odvolací řízení

V případě, že je některá ze stran sporu, tedy ať už žalující či žalovaná nespokojená s výsledkem, ke kterému došla Skupina odborníků, či pokud nesouhlasí s právními závěry obsaženými v jejich závěrečné Zprávě, mají možnost podat odvolání k Odvolacímu orgánu. V souladu s čl. 16 odst. 4 je tato možnost odepřena třetím stranám. Pokud se však účastnily řízení před Skupinou, mohou vystupovat jako třetí strany i v odvolacím řízení, tzn., že v této procesní fázi řízení mohou podávat písemná podání a mohou být slyšeni v ústním řízení před Odvolacím orgánem, nemohou ovšem odvolací řízení iniciovat. Strany sporu mohou prvostupňové rozhodnutí napadnout i v případě rozsudku, který jim dal za pravdu, například pokud nesouhlasily s určitou první argumentací, jako to například učinily Spojené státy ve sporu *Japan – Alcoholic Beverages II*⁸³, jehož výsledek napadly, přestože plně uspěly ve věci a pouze nesouhlasily s výkladem Skupiny odborníků ve vztahu k čl. III GATT. V některých

---

⁸³ *Japan – Alcoholic Beverages*, op. cit., s. 4-6.

situacích může být odvolání podáno dokonce oběma stranami sporu napadající tutéž či různé části původní zprávy. Odvolací orgán v takovém případě řízení o těchto odvoláních spojí do jednoho. Procesní pravidla stejně jako práva a povinnosti subjektů odvolacího řízení před Odvolacím orgánem jsou upravena ve zvláštním dokumentu, který byl přijat Odvolacím orgánem v roce 1996. Tato procesní pravidla tvoří třetí přílohu DSU a od doby jejich přijetí, prošla četnými změnami. DSU na rozdíl od ostatních fází procesu neupravuje procesní lhůtu pro podání odvolání. Z textu však vyplývá, že odvolání může být podáno pouze, dokud nebylo rozhodnutí přijato DSB, které o jeho přijetí rozhoduje v období mezi dvacátým a šedesátým dnem od jeho rozeslání všem členským státům. V případě vydání rozhodnutí, se kterým členské státy nesouhlasí, nemají mnoho času na rozhodování, zde odvolání podají či nepodají a na jeho sepsání a odůvodnění.

Odvolací řízení se omezuje pouze na přezkum právních otázek jednotlivých sporů. Fakta případu jsou přezkoumávána pouze v průběhu prvostupňového řízení před Skupinou odborníků, pouze v této fázi mohou strany předkládat důkazy, které jsou následně hodnoceny Skupinou. Odvolacímu orgánu tato kompetence již nepřísluší. Proto je důležité rozlišit, které otázky jsou právní a které faktické a tudíž nemohou být Odvolacím orgánem přezkoumávány. V souladu s judikaturou DSB, vždy jde o právní otázku v případě, když Skupina odborníků provádí tzv. subsumpci, tedy aplikuje právní úpravu některého z ustanovení Dohod WTO na konkrétní skutkové okolnosti v daném případě.

3.4.1. Řízení před Odvolacím orgánem

Odvolací řízení oficiálně začíná okamžikem, kdy jedna ze stran v souladu s čl. 16 odst. 4 DSU oznámí DSB a sekretariátu Odvolacího orgánu, že se rozhodla prvostupňové rozhodnutí napadnout odvoláním. Toto oznámení obsahuje odůvodnění vysvětlující v jakém rozsahu je rozhodnutí Skupiny odborníků napadáno a z jakých důvodů, tedy v posuzování kterých právních otázek Skupina pochybila. Další náležitostí tohoto oznámení je i návrh odvolatele, jaká část závěrečné zprávy Skupiny má být rozhodnutím Odvolacího orgánu zrušena. Na druhu stranu není oznámení místem, kde by měl odvolatel shrnout přehledně veškerou svou právní argumentaci. Tato možnost se mu naskýtá později v rámci písemných podání Odvolacímu orgánu. Hlavním cílem tohoto oznámení je možnost druhé strany se mezitím připravit na odvolací řízení. Proto

musí být z oznámení zřejmé, které závěry a jaká první argumentace bude přezkoumávána Odvolacím orgánem. Naopak přezkum dalších právních otázek, které odvolatel neuvedl v oznámení, není přípustný.

Do deseti dnů od podání oznámení o odvolání musí odvolatel podat písemné vyjádření, ve kterém podrobně rozebere relevantní právní argumentaci, o kterou opírá svůj odvolací nárok. Toto podání musí být kromě Odvolacího orgánu doručeno také druhé straně sporu a všem třetím stranám, pokud se některé řízení účastní. Do patnácti dnů od doručení oznámení o odvolání se mohou další strany sporu k odvolání přidat, případně může protistrana podat odvolání proti původnímu odvolání. Do dvaceti pěti dnů se pak musí strany, proti kterým bylo podáno odvolání, písemně vyjádřit k tomuto odvolání a k tvrzeným nedostatkům v rozhodování Skupiny odborníků. Ve stejné lhůtě musejí Odvolacímu orgánu doručit písemná podání i třetí strany. Jediné ústní neveřejné jednání ve věci pak obvykle probíhá mezi třicátým a čtyřicátým pátým dnem od zahájení odvolacího řízení. Jeho průběh kopíruje průběh řízení před Skupinou odborníků, strany se nejprve vyjádří k věci a následně odpovídají na dotazy Odvolacího orgánu. Oproti ústnímu jednání před Skupinou odborníků jsou tato jednání velmi krátká a většinou nezaberou ani celý den.

Po skončení ústního jednání ve věci tříčlenný senát Odvolacího orgánu informuje o průběhu řízení a přednesených právních argumentech ostatní čtyři členy Odvolacího orgánu, kteří se jednání neúčastnili. Cílem tohoto procesu je dosažení názorové konzistence a rozhodovací praxe Odvolacího orgánu. Přestože jsou tedy všichni členové Odvolacího orgánu informováni o řízení, nakonec mohou o jeho výsledku v souladu s čl. 17 odst. 1 DSU rozhodovat pouze členové senátu vybraní pro rozhodování konkrétního sporu. I zde je snaha o to, aby se všichni tři členové shodli na finálním rozhodnutí. V případě, kdy to není možné, rozhoduje většina dvou členů s tím, že třetí z nich může anonymně uvést své disentanční stanovisko. Po zvážení všech okolností Odvolací orgán sepíše závěrečnou Zprávu, kterou hned po jejím vytvoření nechá přeložit do ostatních úředních jazyků. V odvolacím řízení tedy není vypracovávána mezitímní zpráva.

Kdykoliv v průběhu odvolacího řízení má odvolatel možnost vzít své odvolání zpět a ukončit tak odvolací řízení. Odvolatel má tedy výlučné právo disponovat s průběhem odvolacího řízení, to znamená, že je na jeho volném uvážení odvolací řízení

zahájit a stejně tak ho i ukončit bez ingerence druhé strany sporu nebo Odvolacího orgánu. Toto procesní oprávnění je jeden z ukazatelů dokazujících, že systém řešení sporů WTO preferuje dohodu a konsenzus členských států ohledně průběhu sporu. Pokud se tedy odvolatel rozhodne spor smírně ukončit, musí mu to být okamžitě umožněno i na oficiální úrovni.

3.4.2. Zpráva Odvolacího orgánu

Odvolací orgán musí o případu rozhodnout nejpozději do šedesáti a v některých případech do devadesáti dnů od momentu, kdy obdrží oznámení o zahájení odvolacího řízení. Odvolací orgán se musí vypořádat se všemi právními otázkami a interpretacemi Skupiny odborníků, které byly napadeny odvoláním. Odvolací orgán rozhoduje na revizním principu, to znamená, že může rozhodnutí Skupiny odborníků nebo jeho část nejen zrušit či ponechat v platnosti, ale také změnit, pokud byla fakta případu dostatečně zjištěna a je možno o věci rozhodnout pouze na základě již předložených a zjištěných informací. V případě, že Odvolací orgán nemá k dispozici všechna fakta potřebná k provedení úplné právní analýzy případu, nemá možnost věc vrátit Skupině odborníků a musí své rozhodnutí limitovat pouze na otázky dostatečně skutkově podložené.

Stejně jako zpráva Skupiny odborníků je zpráva rozdělena do dvou částí, popisné a výrokové a i obsah těchto částí je totožný. Ve zprávě Odvolacího orgánu se pouze navíc uvádí, zda byla jednotlivá rozhodnutí Skupiny odborníků potvrzena, zrušena či změněna. V některých případech navíc může odvolací orgán rozhodnout, že dané jednání členského státu porušuje další, i dosud nenamítané ustanovení dohod WTO, které Skupina odborníků zcela pominula. Stejně jako ve zprávě Skupiny odborníků jsou další náležitosti rozhodnutí doporučení, jaká opatření mají strany sporu přijmout, aby uvedly závadný stav do souladu s Dohodami WTO. Zpráva je následně v tajné verzi rozeslána všem stranám sporu a o den později je uveřejněna a rozeslána všem členským státům.

3.5. **Přijetí zprávy Odvolacího orgánu**

Obdobně jako zpráva Skupiny odborníků, musí být i zpráva Odvolacího orgánu přijata DSB. Lhůta pro přijetí je však v tomto případě kratší, pouze třicetidenní. Jde však již o konečné rozhodnutí vydané v procesu řešení sporů WTO a je tak pro strany

sporu závazné, jelikož již nejde napadnout žádným opravným prostředkem a v dosavadní historii WTO se ještě nestalo, že by se DSB rozhodlo nepřijmout rozhodnutí Odvolacího orgánu.

4. Implementace rozhodnutí

Po přijetí Zprávy Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu následuje nejdůležitější fáze procesu, tedy implementace a případné vynucení těchto závěrů a doporučení. Jedině v případě vysoké efektivity této procesní fáze mohou být v souladu s čl. 21 odst. 1 DSU spory o výklad dohod WTO úspěšně řešeny a vyřešeny. Členské státy jsou pouze v tom případě nuceny jednat s vědomím, že jejich jednání v rozporu s Dohodami WTO může být napadeno návrhem na zahájení řízení před Skupinou odborníků, jehož závěrečné rozhodnutí bude autoritativně vynucováno. Cílem níže uvedených procesních pravidel je tak vést členské státy k dodržování pravidel fungování mezinárodního obchodu a práv a povinností zakotvených v Dohodách WTO.

4.1. Uvedení opatření do souladu se závěrečnou Zprávou

Strana sporu, která v řízení před Skupinou odborníků či Odvolacím orgánem neuspěla, tzn., že bylo rozhodnuto o tom, že svým jednáním porušuje některé z ustanovení Dohod WTO, musí přijmout nápravné opatření, tak aby již dále nedocházelo k porušování pravidel WTO, či upustit od závadného jednání. Na tuto procesní fázi dohlíží DSB, kterému musí neúspěšný členský stát do třiceti dnů od přijetí závěrečné zprávy oznámit, jakým způsobem bude rozhodnutí implementovat a v jakém časovém horizontu. Vždy je preferováno, aby k výkonu rozhodnutí docházelo okamžitě, ale to není vždy možné, například pokud je nutné, aby členský stát, který ve sporu neuspěl, změnil národní legislativu. V takových případech jsou členské státy povinny implementovat rozhodnutí v tzv. rozumné době. V mezidobí tak mohou stále udržovat protiprávní stav, bez sankčních následků, které má podle čl. 22 DSU neimplementování rozhodnutí Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu.

4.1.1. Rozumná doba pro přijetí opatření a následné rozhodčí řízení

V praxi ovšem vznikají spory o to, jak dlouhá je rozumná doba pro implementaci rozhodnutí. Podle čl. 21 odst. 3 DSU existují tři rozdílné způsoby jejího určení. První možností je, že rozumnou dobu navrhne členský stát, který je povinný rozhodnutí implementovat a tento návrh je následně schválen DSB. Tato možnost však dosud nikdy nenastala. Druhou možností je, aby se obě strany sporu dohodly na délce této rozumné doby. V případě, kdy nelze postupovat podle první ani druhé varianty,

musí být rozumná doba určena rozhodcem v závazném rozhodčím řízení. Toto rozhodčí řízení je zahájeno doručením návrhu na jeho zahájení předsedovi DSB, který může podat kterákoliv ze stran sporu. Na konkrétní osobě rozhodce či rozhodců, kteří budou rozhodovat v konkrétním případě, se musí strany sporu shodnout. Pokud se však nedohodnou do deseti dnů od zahájení rozhodčího řízení, bude do dalších deseti dnů rozhodce určen Generálním ředitelem. V souladu s DSU by tato rozumná doba neměla nikdy přesáhnout 15 měsíců od přijetí závěrečné zprávy Skupinou odborníků či Odvolacího orgánu, ale jednotlivá rozhodnutí rozhodců musí vzít v potaz okolnosti konkrétního případu a tuto doporučenou dobu zkrátit či prodloužit. V mnoha případech došli rozhodci k závěru, že rozumná doba musí být určena jako doba nezbytně nutná v konkrétním případě, tedy s ohledem na délku řádného legislativního či jiného procesu pro přijetí potřebného opatření. Tím pádem musí stát, který má přijmout dané opatření, prokázat, jak dlouhý je jeho národní legislativní proces, či jiný proces, který limituje okamžitou implementaci rozhodnutí. V případě, že se mu nepodaří prokázat tvrzenou délku, rozhodci určí rozumnou dobu kratší podle jejich vlastní úvahy. V proběhlých sporech určovali rozhodci rozumnou dobu v rozmezí od šesti do patnácti měsíců.

4.2. Dohled nad prováděním rozhodnutí nebo doporučení

Jednou z povinností DSB je sledovat, zda došlo k řádné implementaci rozhodnutí a doporučení přijatých Skupinami odborníků a Odvolacím orgánem. Kterýkoliv členský stát pak může v souladu s čl. 21 odst. 6 DSU upozornit na nesoulady v konkrétním řízení a daná věc bude zařazena na seznam otázek diskutovaných v DSB ve lhůtě šesti měsíců po určení rozumné doby pro přijetí nápravného opatření v dané věci. Dokud nedojde k řádné implementaci rozhodnutí, je dotčený člen povinen písemně ohlásit DSB před každou schůzí, jak daleko je s požadovanou implementací a ostatní členské státy mohou využít této příležitosti a požadovat podrobný popis a vysvětlení situace a aktuální fáze implementace.

4.3. Posouzení zda došlo k řádné implementaci

Rozhodci určující přiměřenou dobu pro implementaci rozhodnutí ovšem následně nerozhodují o tom, jakým způsobem má být rozhodnutí implementováno. To znamená, že v případě, kdy je možné daného výsledku dosáhnout různými způsoby, může si vybrat ten členský stát, který je povinen rozhodnutí implementovat. Pokud se

však druhá strana sporu domnívá, že dané opatření není dostatečné k dosažení cílů rozhodnutí Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu, případně zda je přijaté opatření v souladu s dohodami WTO, může zahájit řízení v souladu s čl. 21 odst. 5 DSU před Skupinou odborníků, která rozhodovala v původní věci. Ta by měla rozhodnout v krátké devadesátidenní lhůtě a proti touto rozhodnutí je také možné podat odvolání k Odvolacímu orgánu.

5. Vynucování rozhodnutí

Ne vždy se však členské státy, které v řízení neuspěly, podřídí konečnému rozhodnutí a uvedou dobrovolně napadená opatření do souladu s Dohodami WTO. I pro tyto situace zakotvuje DSU procesní pravidla, která mohou strany, které ve sporu uspěly, využít na svoji obranu. V případě, že nedošlo k řádné implementaci rozhodnutí či doporučení Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu v přiměřené době, mohou se tyto oprávněné státy v souladu s čl. 22 DSU uchýlit k dočasným sankčním opatřením, tzv. vyrovnání nebo suspenzi koncesí, jejichž cílem je donutit povinnou stranu k přijetí příslušných opatření, tak jak ve své publikaci popisuje Babu⁸⁴.

5.1. Vyrovnání (*compensation*)

Pokud tedy členský stát neuvede opatření považované za neslučitelné s některou z Dohod WTO do souladu s touto dohodou či jinak nedodrží rozhodnutí Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu po uplynutí rozumné doby, může ho kterýkoliv členský stát, kterého se to dotýká požádat o zahájení jednání s cílem nalézt vzájemně přijatelné vyrovnání. Nemusí jít pouze o finanční kompenzaci, většinou se upřednostňuje poskytnutí výhody například v podobě snížení dovozních cel na některý typ zboží a podobně, jelikož takové opatření je, jak podotýká mimo jiné i Spadano⁸⁵, oproti suspendování koncesí přínosem pro celé společenství, jelikož liberalizuje mezinárodní obchod mezi členskými státy. Cílem je, aby tato kompenzace dočasně vyrovnala zrušení nebo zmenšení výhod, ke kterému došlo v důsledku nezákonného opatření. Na výši a podobě tohoto vyrovnání se však musí obě strany shodnout a musí být vždy v souladu s Dohodami WTO. Tento bod je zvláště problematický s ohledem na to, že základním principem WTO je tzv. všeobecná doložka nejvyšších výhod (*MFN principle*) stanovená v čl. 1 GATT. Toto pravidlo přikazuje členským státům, které poskytly jinému členskému státu nějakou výhodu, přednost, výsadu nebo osvobození ji okamžitě a bezpodmínečně přiznat i všem ostatním členským státům WTO. Z toho důvodu tedy není výhodné, aby v konkrétním případě strana, která nebyla ve sporu

---

⁸⁴ BABU, R. *Remedies under the WTO legal system*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2012, kapitola 5.

⁸⁵ SPADANO, Lucas Eduardo F. A. Cross-agreement retaliation in the WTO dispute settlement system: an important enforcement mechanism for developing countries?. *World Trade Review*. 2008, vol. 7, issue 03, s. 518.

úspěšná, poskytla druhé straně jako vyrovnání např. snížení cel na dovoz určitého typu zboží, služeb či duševního vlastnictví. V tom případě by v souladu s čl. 1 GATT, musela tuto výhodu poskytnout všem ostatním členským státům a to by bylo pro obě strany ve většině případů velmi nevýhodné. Z toho důvodu se tento typ vynucení implementace rozhodnutí či doručení Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu příliš nevyužívá. Výjimkou bývá jednorázová finanční kompenzace například ve formě poskytnuté finanční pomoci. K úspěšnému sjednání a poskytnutí vyrovnání tak došlo například na podzim roku 2014 ve sporu *US — Upland Cotton*⁸⁶, ve kterém Spojené státy poskytly Brazílii podporu na technická zařízení, vědu a výzkum nových technologií v oblasti produkce bavlny ve výši 300 miliónů amerických dolarů.

5.2. Suspenze koncesí (*retaliation*)

Pouze v případě, kdy se strany sporu ve lhůtě dvaceti dnů od uplynutí tzv. rozumné doby k implementaci rozhodnutí, nedohodnou na mezitímním vyrovnání, může strana, která v původním řízení uspěla nebo jakékoliv jiná dotčená strana, požádat DSB o povolení suspendovat koncese či poskytování jiných výhod na základě Dohod WTO vůči straně, která dosud neuvedla neslučitelné opatření do souladu s příslušnými Dohodami WTO. Dané sankční neboli odvetné opatření a jeho míra či délka musí být předem schválena DSB, jinak by takové jednání porušovalo Dohody WTO a bylo by možné ho opět napadnout v systému řešení sporů na půdě WTO. Suspendování koncesí je nejzávažnější a nejtvrďší opatření, které může dotčená strana přijmout, tak aby druhou stranu donutila k implementaci původního rozhodnutí. Není jednoznačné, zda je hlavním cílem této procesní možnosti, donutit druhou stranu k uvedení opatření do souladu s dohodami WTO, či zda je hlavním cílem snaha o napravení či vyrovnání škody, ke které došlo.⁸⁷ Toto opatření lze však přijmout pouze na dočasnou dobu, dokud nedojde k implementaci původního rozhodnutí, tím momentem musí členský stát upustit od uplatňování odvetného opatření.

Čl. 22 odst. 3 DSU upravuje postup pro určení jakou koncesi či výhodu může daný členský stát suspendovat. DSU preferuje, aby členský stát suspendoval koncese ve stejném sektoru, to znamená, že pokud došlo k porušení v oblasti obchodu se zbožím,

⁸⁶ Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS267/ARB/1, 31 August 2009, *United States – Subsidies on Upland Cotton*.

⁸⁷ CHARNOVITZ, Steve. The WTO's Problematic "Last Resort" Against Non-compliance. [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Charnovitz_Last-Resort.pdf.

aby bylo přijato odvetné opatření také v obchodu se zbožím, pokud byla porušena patentová práva, mělo by dojít k odvetě také ohledně patentů apod. V případě, že by však suspendování koncesí ve stejném sektoru nebylo praktické ani účinné, může členský stát suspendovat koncese v jiných sektorech téže dohody. Tento postup se neuplatní u zboží, které je považováno za jeden sektor, ale uplatní se v rámci dohod GATS a TRIPS. Pokud například došlo k porušení práv ochranných známek, je možné suspendovat koncese týkající se ochrany původu apod. Pouze ve výjimečných případech, pokud by nastaly dostatečně závažné okolnosti, a kdyby odvetná opatření ve stejném sektoru ani v rámci stejné dohody nebyla efektivní, je členskému státu otevřená třetí možnost, suspendovat koncese v rámci jiné dohody, tzv. *cross-retaliation*. Například pokud došlo k porušení v rámci obchodu se zbožím upraveným smlouvou GATT, je možné suspendovat koncese v oblasti duševního vlastnictví, které se řídí dohodou TRIPS, jak tomu bylo například ve známém případě *EC - Bananas III*⁸⁸. Odvolací orgán došel k závěru, že opatření Evropské Unie regulující množství dovozu banánů je v rozporu s dohodou GATT, Evropská Unie následně řádně rozhodnutí neimplementovala a tak bylo Ekvádoru na základě čl. 22 DSU povoleno suspendovat koncese přijaté na základě dohody TRIPS. Tento způsob vynucování implementace rozhodnutí může být velmi účinný a užitečný převážně pro malé nebo rozvojové země, jejichž obchod v jednotlivých sektorech není tak silný, aby suspendováním koncesí v těchto sektorech dosáhly nějakého výsledku, tedy ekonomicky zasáhly stát, který má rozhodnutí implementovat. Tyto ekonomicky slabé státy často ani nemohou suspendovat koncese (např. zvýšit dovozní cla) v oblasti dovozu zboží či služeb podle GATT a GATS, protože jejich spotřebitelé jsou na dovozu těchto komodit závislí a zvýšení jejich cen by pro ně mohlo mít katastrofální následky.

Možnost a efektivita suspendování koncesí je postavena na teorii, podle které dotčení vývozci (nejčastěji obchodní společnosti a jejich akcionáři či další zúčastněné osoby) ze země, proti které je ochranné opatření přijato, vyvinou účinný tlak na svou zemi, aby implementovala rozhodnutí Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu, či aby dodržovala jiná pravidla vyplývající z dohod WTO. Jelikož v případě, že tak členský stát neúčinní, bude mít suspendování koncesí na ně osobně, případně na daný sektor, velmi negativní dopad. Základní myšlenkou tak je, že nátlak občanů a zájmových

---

⁸⁸ *EC - Bananas III*, op. cit.

skupin (eventuálních voličů dané konkrétní politické reprezentace) je efektivnější než sankce mezinárodního práva.

5.2.1. Řízení o povolení suspendování koncesí

Jak bylo zmíněno výše, každé odvetné opatření musí být předem schváleno DSB a jeho úroveň a možný dopad na mezinárodní obchod členského státu musí odpovídat míře zrušení či zmenšení výhod, ke kterému došlo v důsledku původního nezákonného opatření. Důsledky odvetného patření tedy nemohou být závažnější než škoda, která vnikla členskému státu, který tato odvetná opatření přijímá. Opatření však nesmí působit retroaktivně, tedy nemohou zasahovat do minulosti a budou se vztahovat pouze na obchod mezi dotčenými členskými státy, který bude probíhat v budoucnosti. DSB musí rozhodnout o povolení suspendování koncesí do třiceti dnů od uplynutí rozumné doby pro implementaci rozhodnutí. I zde se uplatní tzv. *reverse consensus rule*, což znamená, že členský stát dostane povolení suspendovat koncese vždy, pokud nedojde ke konsenzu všech členských států, že by povolení nemělo být vydáno. Rozhodnutí DSB je tak fakticky vydáno skoro automaticky, protože stačí, aby jeden členský stát hlasoval pro možnost suspendování koncesí (typicky ten, v jehož zájmu je dané opatření přijímáno) a povolení bude uděleno. Tím momentem je dotčený člen oprávněn rozhodnutí svépomocí vymáhat.

Výjimku z tohoto pravidla upravuje čl. 22 odst. 6 DSU, podle kterého v případě, kdy strana sporu, proti které se zahajuje odvetné opatření, nesouhlasí s mírou navržené suspenze, či s tím, že byly naplněny podmínky pro suspendování koncesí podle čl. 22 odst. 3 písm. b) a písm. c). Spor o přiměřenosti suspendování koncesí je řešen v rozhodčím řízení buď před Skupinou odborníků, která rozhodovala v původním řízení, pokud jsou její členové k dispozici, či před rozhodcem určeným Generálním ředitelem. Toto rozhodčí řízení musí být ukončeno do šedesátého dne od uplynutí rozumné lhůty pro implementaci rozhodnutí. Úkolem rozhodců je posoudit, zda míra suspendování koncesí odpovídá míře zrušení nebo zmenšení výhod, ke kterému došlo za strany státu, který je povinen implementovat dané rozhodnutí. Rozhodci tedy vypočítají přibližnou hodnotu dopadu obou opatření na ztráty v mezinárodním obchodě obou stran sporu. Toto rozhodnutí o přiměřenosti daného odvetného opatření je konečné a poté musí být bezodkladně oznámeno DSB, které současně poskytne souhlas se suspendováním koncesí, pokud bude žádost v souladu s rozhodnutím rozhodců.

V tomto momentě již nic nebrání členskému státu použít toto odvetné opatření, tedy suspendovat koncese. Ne vždy toho však členské státy hned využijí, někdy tato možnost slouží pouze jako lepší východisko v navazujícím vyjednávání s druhou stranou sporu. Mohou jí totiž pohrozit, že pokud nedojde k okamžité implementaci původního rozhodnutí, mohou okamžitě suspendovat koncese a citelně tak zranit obchodní zájmy protistrany.

6. Statistiky řízení v WTO a hlavní nedostatky jeho závěrečné fáze, vynucování implementace rozhodnutí prostřednictvím suspendování koncesí

Vzhledem k výše, v třetí až páté kapitole této práce, uvedenému popisu jednotlivých procesních fází řízení, které mohou nastat, je zajímavé uvést krátkou statistiku ohledně celkového množství sporů v WTO a dále ohledně množství sporů, které se dostalo do pokročilejších fází řízení, tedy např. do odvolacího řízení či k speciálním rozhodčím řízením, jejichž cílem je vynucení implementace rozhodnutí. Do dnešního data⁸⁹ bylo k DSB podáno 490 žádostí o zahájení konzultací, z toho bylo ustaveno 345 Skupin odborníků. V důsledku bylo vydáno 161 zpráv Skupin odborníků, z toho velká část, konkrétně 67,7 procent, tedy celkem 109 rozhodnutí bylo napadeno odvoláním a Odvolací orgán vydal 97 rozhodnutí. Ve 48 případech pak došlo k podání návrhu na zahájení řízení podle čl. 21 odst. 5 DSU, tedy zda je nápravné opatření, které přijala strana, která byla ve sporu neúspěšná, dostatečné či v souladu s právem WTO. Pouze v 29 případech pak došlo na vydání tohoto rozhodnutí. V 31 případech pak rozhodci řešili, jak dlouhá je v konkrétním případě rozumná doba pro implementaci rozhodnutí dle čl. 21 odst. 3 písm. c). Zajímavostí je, že průměrná délka takto rozhodci určené rozumné doby je přibližně 11,4 měsíců, tedy průměrně o dva měsíce delší než rozumná doba, na které se dohodly strany sporu dle písm. b) příslušného ustanovení DSU bez ingerence rozhodců WTO. Minimálně v 36 případech nedošlo k dobrovolné implementaci rozhodnutí či doporučení a řízení došlo až do procesní fáze dle čl. 22 odst. 2 DSU, kdy byl dotčený členský stát nucen požádat DSB o povolení k přijetí odvetných opatření, tedy suspendování koncesí. Počet případů, kdy řízení došlo až do nejpokročilejší fáze rozhodčího řízení vedeného podle čl. 22 odst. 6 DSU, jehož cílem je určit, zda jsou navržená odvetná opatření v souladu s právem WTO byl již nižší, došlo k němu pouze v 19 případech. V kontrastu s těmito čísly stojí statistika z GATT, kdy za čtyřicet sedm let jeho působnosti, nedošlo ani v jednom případě k suspendování

---

⁸⁹ TABLES & STATISTICS. *WorldTradeLaw.net* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.worldtradelaw.net.simsrad.net.ocs.mq.edu.au/static.php?type=dsc&page=stats>.

koncesí. Výjimku tvoří Nizozemí, které k suspendování koncesí získalo souhlas v roce 1952, ale k žádné aktivitě se následně neodhodlalo⁹⁰.

Z výše uvedených statistik však jasně nevyplývá, v kolika případech došlo k úspěšnému vyřešení sporu a vynucení konkrétních rozhodnutí, tedy uspokojení členských států, které podaly návrh na zahájení řízení a byly v něm úspěšné. Víme pouze, v kolika případech byla podána žádost na udělení souhlasu se suspendováním koncesí, případně v kolika případech byla přezkoumávána výše těchto suspendovaných koncesí. Tato statistika však nereflektuje případy, ve kterých sice nedošlo k implementaci rozhodnutí, ale dotčený členský stát se rozhodl implementaci z jakýchkoliv důvodů nevymáhat. Tomu jaké mohou být tyto příčiny a obecně nedostatkům systému vynucování implementace rozhodnutí WTO se budu věnovat v této kapitole. Úskalí praktického využití institutu vyrovnání jsem již popsala výše, a proto se zde budu soustředit pouze na nedostatky procesní možnosti suspendování koncesí. Stranou nechávám také nejasný vztah mezi procesními postupy dle čl. 21 odst. 5 a čl. 22 DSU, tzv. *sequencing*⁹¹, tedy jak postupovat v případě, kdy ještě není ukončené řízení ohledně posouzení, zda opatření, které přijal v řízení neúspěšný stát, dostatečně implementuje původní rozhodnutí a zároveň probíhající řízení o možnosti suspendování koncesí.

6.1. Vytváření dalších obchodních bariér

Jeden z nejvýznamnějších důvodů, proč je odvetné opatření ve formě suspendování koncesí kritizováno odborníky na problematiku mezinárodního obchodu, je jeho neslučitelnost se základními myšlenkami, na kterých je vybudována Světová obchodní organizace. Cílem WTO je snaha o expanzi a postupnou liberalizaci mezinárodního obchodu prostřednictvím snižování obchodních bariér, tedy cel či dovozních kvót, či jiných národních opatření s obdobnými důsledky. Proto se v souladu s Andersonovými závěry⁹² zdá, že odvetné opatření, které jednomu státu umožní tyto obchodní bariéry opět zvýšit je v přímém rozporu s tímto hlavním cílem WTO. Zvláště pak z toho důvodu, že díky opětovnému zvýšení cel či díky jiné formě suspendování

---

⁹⁰ VALLES, Cherise M. a Brendan MCGIVEN. The Right to Retaliate under the WTO Agreement: The Sequencing Problem. *Journal of world trade*. Geneva, Switzerland: Werner Pub., 2000, č. 34, s. 77.

⁹¹ Ibid., VALLES, Cherise M. a Brendan MCGIVEN.

⁹² ANDERSON, Kym. Peculiarities of retaliation in WTO dispute settlement. *World Trade Review*. 2002, vol. 1, issue 02, s. 129.

koncesí dojde nevyhnutelně k oslabení mezinárodního obchodu mezi těmito členskými státy. Navíc Charnovitz⁹³ zdůrazňuje, že dalším z důležitých cílů WTO je i posílení veřejného mínění o WTO, její činnosti a zvýšení veřejného povědomí o důležitosti liberalizace mezinárodního obchodu. Pokud je však pod taktovkou WTO některému z členských států povoleno zvýšit dovozní cla za účelem zlepšení své ekonomické situace, může být takové opatření veřejností vnímáno minimálně velmi kontroverzně. Je totiž v rozporu se základním principem propagovaným WTO, podle kterého je možné dosáhnout lepší ekonomické situace členských států pouze postupným omezováním obchodních bariér, jelikož pouze volný (plně liberalizovaný) obchod mezi všemi členskými státy může vést k optimální alokaci zdrojů a všeobecnému blahobytu. Z pohledu zvenčí se tedy zdá nelogické, že WTO některým státům umožňuje tyto obchodní bariéry opětovně zvedat a znesnadňovat mezinárodní obchod.

6.2. Vznik újmy i členskému státu, který suspendoval koncese

Jedním z nejvýraznějších nedostatků vynucování implementace rozhodnutí prostřednictvím suspendování koncesí je jeho negativní dopad na ekonomiku poškozeného členského státu, který se snaží o vynucení původního rozhodnutí. Tento nedostatek bývá v odborné literatuře popisován jako efekt „*shooting oneself in the foot*“⁹⁴. Suspendování koncesí má totiž za následek ztížení možnosti dovozu zboží, služeb či duševního vlastnictví z druhého státu a tím pádem i zvýšení jeho konečné ceny. Ta se zvýší ať už proto, že spotřebitelé budou nuceni kupovat zboží dovážené z jiných států, které nemají (nemusí mít) v daném sektoru absolutní či komparativní výhodu a jejich výroba je tak méně efektivní a v konečném důsledku dražší pro konečné spotřebitele, nebo se cena zvýší o clo, které je na dovoz ze členského státu uvaleno. Tyto negativní důsledky se netýkají pouze spotřebitelů, ale dopadají samozřejmě na celou ekonomiku státu, který přijímá odvetné opatření včetně jeho důležitých průmyslových odvětví a v konečném důsledku i na zaměstnance těchto odvětví. Dle

---

⁹³ CHARNOVITZ, Steve, op. cit., s. 202.

⁹⁴ VAN DEN BROEK, Naboth. Enforcing WTO Compliance through Public Opinion and Direct Effect: Two New Proposals to Enhance the Compliance Perspectives for Least Developed WTO Members. In: HARTIGAN, James C. *Trade disputes and the dispute settlement understanding of the WTO: an interdisciplinary assessment*. 1st ed. Bingley [England]: Emerald, 2009, s. 444.

autorů Bowna a Hoekmana⁹⁵, dopadá tento nedostatek odvetných opatření nejdrtivěji na rozvojové členské státy WTO. Jejich mezinárodní obchod velmi často závisí na dovozcích původem z jediného členského státu. Pokud by tedy suspendovali koncese právě proti tomuto členskému státu, automaticky by si zablokovali přístup k tomuto druhu zboží jako takovému, protože ho nikdo jiný do jejich země nedováží, nebo by kvůli změně dodavatelů jeho cena vzrostla tak, že by si ho zákazníci z dané rozvojové země již nemohli dovézt.

6.3. Neadresnost suspendování koncesí, dopad na nezúčastněné osoby

Další zmiňovanou nevýhodou vynucování implementace prostřednictvím suspendování koncesí je možný dopad těchto opatření i na třetí strany, tedy na sporu nezúčastněné osoby. V souladu s čl. 22 odst. 3 písm. d) mají sice členské státy při rozhodování, které koncese budou suspendovat, povinnost vzít v úvahu také tzv. širší ekonomické elementy a obecnější ekonomické souvislosti, tedy včetně dopadu na ostatní členské státy a společenství WTO, ale dopadu na třetí osoby se však většinou nedá žádným způsobem zabránit. Tento dopad může být reálný finanční, například když tyto třetí státy dovážejí do státu, který přijímá odvetné opatření, zboží, služby či duševní vlastnictví související se zbožím, službou či duševním vlastnictvím, proti kterému byly suspendovány koncese. Ovšem i v případech, kdy není dopad takto exaktně zmapovatelný, třetí státy vnímají nepříjemně nejistotu a nepředvídatelnost, kterou v mezinárodním obchodě toto odvetné opatření může vyvolat.

6.4. Možnost využití institutu suspendování koncesí rozvojovými zeměmi

V případech, kdy se malé, rozvojové státy nebo v některých případech i středně ekonomicky silné země snaží donutit jiný, ekonomicky silnější členský stát k implementaci rozhodnutí, mohou se setkat s dalším významným nedostatkem těchto odvetných opatření. V mnoha případech totiž už jen samotná hrozba suspendování koncesí, tedy ať už žádost DSB o povolení tohoto opatření podle čl. 22 odst. 2 DSU,

---

⁹⁵ BOWN, Chad P. a Bernard M., HOEKMAN. WTO Dispute Settlement and the Missing Developing Country Cases: Engaging the Private Sector. *Journal of International Economic Law*. Oxford: University Press, 2005, roč. 8, č. 4, s. 861.

případně jeho následné povolení nebo dokonce rozhodčí nález dle č. 22 odst. 6 DSU stačí k tomu, aby se povinný stát zalekl a rozhodnutí implementoval. To však podle Mercuria⁹⁶ vyžaduje jistou míru přesvědčivosti této hrozby, která těmto malým či rozvojovým státům chybí. Přijetí odvetného opatření totiž pro ekonomicky silné státy nemusí mít vůbec žádný či pouze nevýznamný důsledek, který je v žádném případě nedonutí původní rozhodnutí Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu implementovat. Jak upozorňuje Steinberg⁹⁷ a také Speyer⁹⁸, mezi členskými státy existuje velké ekonomická a mocenská nerovnost a proto je možnost využití prostředku suspendování koncesí pro malé a rozvojové státy velmi omezená.

6.5. Neexistence náhrady škody v dotčeném odvětví

Dalším problematickým místem odvetných opatření a systému řešení sporů WTO jako celku je, že výsledkem není žádná kompenzace pro konkrétní subjekty dotčené původním opatřením, které bylo prohlášeno za rozporné s Dohodami WTO. V tomto ohledu se řízení před WTO výrazně liší od řízení, která probíhají na národní úrovni, podle kterých soudy v případě, kdy dojdou k závěru, že došlo k porušení právní povinnosti a druhé straně tímto porušením vznikla újma, soud této druhé straně přizná také náhradu jí vzniklé újmy. K ničemu obdobnému v WTO nedochází, jediným cílem je zde do budoucna odstranit narušující opatření. Bohužel ani suspendování koncesí žádným způsobem nekompensuje konkrétní odvětví či osoby, které byly poškozeny daným protiprávním opatřením, a zároveň nijak nepostihuje konkrétní subjekty, kterým bylo protiprávní opatření ku prospěchu. DSU sice upřednostňuje, aby k suspenzi koncesí došlo ve stejném sektoru, to však v případě zboží, znamená jakýkoliv druh zboží. Tím pádem pokud bylo zakázané opatření přijato například Evropskou unií v oblasti dovozu kukuřice ze Spojených států, poškodilo americké zemědělcům dovážející kukuřici do EU a naopak prospělo evropským zemědělcům pěstujícím kukuřici. Když DSB následně povolí USA odvetné opatření například v oblasti dovozu aut z EU do

---

⁹⁶ MERCURIO, Bryan. Why compensation cannot replace trade retaliation in the WTO Dispute Settlement Understanding. *World Trade Review*. Cambridge University Press, 2009, roč. 8, č. 2, s. 318.

⁹⁷ STEINBERG, Richard H. In the Shadow of Law or Power? Consensus-Based Bargaining and Outcomes in the GATT/WTO. *International Organization*. 2002, roč. 56, č. 2, s. 347. DOI: 10.4337/9781782549994.00007.

⁹⁸ SPEYER, Bernhard. A Gem in Need of Polish and Preservation. In: DEUTSCH, Klaus-Günter a Bernhard SPEYER. *The World Trade Organization millennium round: freer trade in the twenty-first century*. New York: Routledge, 2001.

USA, škodu pocítí pouze výrobci automobilů v Evropské unii a na zemědělce produkující kukuřice v USA ani EU to nebude mít vůbec žádný dopad. Slabinou tohoto způsobu vynucování implementace rozhodnutí v WTO je jeho neadresnost vůči jednotlivým postiženým odvětvím a spoléhá tak pouze na zasažení celkové ekonomiky daného státu. Jak správně uvádí Mercurio⁹⁹ toto může mít zvlášt' drtivý dopad na většinu rozvojových států, které mají pouze jedno odvětví schopné mezinárodní konkurence. Pokud tedy opatření jiného členského státu, které před WTO napadají, poškodilo toto jediné odvětví, suspendování koncesí pro tyto státy není řešením, jelikož jejich jediné konkurenceschopné odvětví nebude žádným způsobem kompenzováno a jiné odvětví, ve kterém by mohly suspendovat koncese, prostě nemají.

6.6. Opatření působí pouze do budoucna

Za další nedostatek způsobů vymáhání implementace rozhodnutí a doporučení soudních orgánů WTO navíc odborníci považují možnost působení těchto prostředků pouze do budoucna. V souladu se závěry autorů Butlera a Hausera¹⁰⁰ nebo Horlicka¹⁰¹ je tato procesní nedokonalost mimo jiné motivací všemožně prodlužovat řízení v jakékoli jeho procesní fázi. Přestože si stát, který přijal zakázané opatření, uvědomuje, že bude pravděpodobně prohlášeno za nesouladné s dohodami WTO, vyplatí se mu zdržovat průběh řízení, protože po tuto dobu bude moci předmětné opatření dále bez postihu uplatňovat. Vyrovnání ani suspendování koncesí tedy nepůsobí do minulosti a žádným způsobem nenapravuje nastalé křivdy, to znamená, že členské státy nikdy nemohou dosáhnout pocitu zadostiučinění a spravedlnosti, která by měla být jednou z výsad soudního řízení jako takového. Žádným způsobem tedy nedochází k potrestání za nastalé jednání v rozporu s dohodami WTO, nedodržení povinností předepsanými v dohodách WTO či za zdržování a oddalování implementace

---

⁹⁹ MERCURIO, Bryan, op. cit., s. 320.

¹⁰⁰ BÜTLER, Monika a Heinz HAUSER. The WTO Dispute Settlement System: A First Assessment from an Economic Perspective. *Journal of law, economics*, New Haven, Conn.: Yale University Press, 2000, roč. 16, č. 2, 503–533.

¹⁰¹ HORLICK, Gary. Problems with the Compliance Structure of the WTO Dispute Resolution Process. In: HUDEC, Robert E, Daniel L KENNEDY a James D SOUTHWICK. *The political economy of international trade law: essays in honor of Robert E. Hudec*. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 636–645.

rozhodnutí Skupiny odborníků či Odvolacího orgánu. Ve sporu *EC - Bananas III*¹⁰² dokonce dospěli rozhodci k závěru, že z žádného ustanovení DSU nelze dovodit, že by mělo v důsledku zavedení odvetné opatření dojít k potrestání nedovoleného či nežádoucího chování a jakýkoliv způsobem nahrazovat škodu. Tyto závěry byly následně potvrzeny i v *US — Import Measures*¹⁰³, které výslovně potvrdilo, že retroaktivní rozhodnutí jsou WTO cizí a následky mohou členským státům plynout pouze do budoucnosti. Pouze v jediném rozhodnutí *Australia — Automotive Leather II*¹⁰⁴, Skupina odborníků vyslovila názor, podle kterého je v případě poskytnutí veřejné podpory nesouladné s pravidly WTO možné požadovat vrácení této veřejné podpory i do minulosti. Jak ovšem Goh a Ziegler¹⁰⁵ shrnují ve svém článku, toto rozhodnutí bylo následně velmi kritizováno nejen ostatními členskými státy a odborníky na mezinárodní obchodní právo, ale navíc nebylo potvrzeno v následné rozhodovací praxi WTO. Lze tedy uzavřít, že odvetné opatření ve formě suspendování koncesí postihuje druhou stranu pouze do budoucnosti, tedy v případě, že nedojde k dobrovolné implementaci ani v rozumné době po vydání rozhodnutí určené dohodou stran či rozhodčím nálezem dle čl. 21 odst. 3 písm. c) DSU.

Skutečnost, že odvetná opatření WTO působí vždy pouze do budoucnosti, však není všeobecně vnímáno pouze jako nevýhoda. Někteří autoři¹⁰⁶ se naopak domnívají, že je to jedno z procesních pravidel, které motivuje členské státy k účasti v řízení, tedy spíše jeden z důležitých bodů podporujících ochotu jednotlivých členských států, podřídit se jurisdikci mezinárodní organizace WTO, jelikož sankce působící pouze do budoucnosti nejsou tak velkým zásahem do jejich národní suverenity.

---

¹⁰² Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS27/ARB, 9 April 1999, *European Communities - Regime For The Importation, Sale And Distribution Of Bananas*, odst. 6.3.

¹⁰³ Appellate Body Report, WT/DS165/AB/R, 11 December 2000, *United States — Import Measures on Certain Products from the European Communities*, odst. 6.106.

¹⁰⁴ Recourse to Article 21.5 of the DSU by the United States - Report of the Panel, WT/DS126/RW, 21 January 2000, *Australia — Subsidies Provided to Producers and Exporters of Automotive Leather*, s. 12-20.

¹⁰⁵ GOH, Gavin a Andreas R. ZIEGLER. Retrospective Remedies in the WTO after Automotive Leather. *Journal of International Economic Law*. 2003, roč. 6, č. 3, s. 545-564.

¹⁰⁶ SPAK, Gregory J. a Gisele KAPTERIAN, op. cit., s. 154 – 156.

6.7. Princip úměrné míry suspendování koncesí

V souladu s názorem Andersona¹⁰⁷ je problematický i požadavek na to, aby úroveň suspendovaných koncesí odpovídala úrovni zrušení či zmenšení výhod, ke kterému došlo v důsledku přijetí zakázaného opatření. Výpočet míry zrušení či zmenšení výhod totiž vychází z množství a hodnoty zboží, služeb či duševního vlastnictví, které dotčený členský stát nemohl do státu, který přijal zakázané opatření, díky tomuto opatření importovat. Rozhodčí nález o přiměřenosti suspendovaných koncesí ve sporu *EC – Hormones*¹⁰⁸, pak poskytuje podrobný popis tohoto výpočtu, který vychází z průměrné hodnoty obchodu s danou komoditou v posledních třech kalendářních letech. Bez nutnosti důsledného rozboru ekonomických aspektů věci, je jasné, že pokud bude tomuto požadavku vyhověno, dopad na celkovou ekonomickou situaci členského státu, proti kterému jsou vedena odvetná opatření, bude nižší než dopad na ekonomickou situaci státu, který se brání proti tomu, že rozhodnutí nebylo řádně implementováno. Jak jsem již podrobně rozebrala výše v bodě 6.2, přijetím odvetného opatření vždy totiž vzniká újma i tomu státu, který ho přijímá a v některých případech může být dokonce vyšší než újma, která v konečném důsledku vznikne státu, vůči kterému je rozhodnutí vymáháno. Navíc tento výpočet vůbec nepočítá s možnými sekundárními dopady na ekonomiku členského státu. Může jít o podstatné snížení dovozu souvisejících produktů či služeb, nebo pouze o skutečnost, že díky přijetí zakázaného opatření, nemohl dotčený členský stát vyvážet zboží, služby či duševní vlastnictví v obvyklé míře a tím pádem se snížily jeho výnosy a celkový objem prostředků v jeho ekonomice. Podle Pauwelyna¹⁰⁹ totiž suspendování koncesí pouze v úměrné míře působí spíše jako možný způsob mezitímní kompenzace dotčeného státu, pokud nedojde k opožděné implementaci rozhodnutí, spíše než prostředek, který by druhý členský stát donutil k okamžité implementaci rozhodnutí. Je tedy otázkou, zda je nutné, aby bylo odvetné opatření vždy úměrné původnímu napadenému opatření. Naopak kdyby bylo vyšší, povinný stát by to více motivovalo k včasnému přijetí

---

¹⁰⁷ ANDERSON, Kym, op. cit., s. 129.

¹⁰⁸ Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS26/ARB, 12 July 1999, *European Communities – Measures Concerning Meat And Meat Products (Hormones)*, odst. 36 – 79.

¹⁰⁹ PAUWELYN, Joost. Enforcement and Countermeasures in the WTO: Rules are Rules-Toward a More Collective Approach. *The American Journal of International Law*. 2000, roč. 94, č. 2, s. 344. DOI: 10.4337/9781849806602.00010. Dostupné z:

http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1066&context=faculty_scholarship.

nápravného opatření ještě v rozumné době pro jeho implementaci. Požadavek na ekvivalenci suspendování koncesí však vychází ze samotného textu DSU a byl výslovně potvrzen ve většině rozhodnutí dle čl. 22 odst. 6 DSU¹¹⁰, tedy v řízení o určení, zda jsou navrhované suspenze koncesí úměrné porušení, ke kterému došlo, a zavedení možnosti vyšších sankcí by tedy vyžadovalo změnu této mezinárodní úmluvy, to znamená nutný souhlas všech členských států.

6.8. Vliv globalizace

Další úskalí vymáhání výsledků řízení před WTO vzniká dle Andersonova článku¹¹¹, v důsledku vlivu globalizace na mezinárodní obchod mezi členskými státy. Jelikož je v současné době běžné, že konkrétní výrobek prochází jednotlivými výrobními fázemi v různých členských státech. Pokud v takovém případě stát, do kterého je tento výrobek importován přijme opatření, kterým omezí či zakáže dovoz tohoto výrobku, není dotčeným státem pouze jeden, ale všechny, které se na jeho výrobě podílely. Problematické je to tedy hlavně z důvodu, že zahájit spor o soulad tohoto opatření s dohodami WTO, může pouze jeden členský stát a to dovozce tohoto výrobku a pak také pouze tento jeden členský stát může dané rozhodnutí vynucovat prostřednictvím odvetných opatření. Za dovozce se ale v souladu s klasifikací Světové celní unie považuje pouze ten stát, ve kterém došlo k závěrečnému výrobnímu procesu. Tím pádem pouze tento členský stát může napadnout předmětné opatření a ostatní, kteří se na výrobním procesu mohli podílet mnohem větší mírou, se mohou přidat pouze jako třetí strany sporu, v žádném případě však nebudou moci výsledek řízení žádným způsobem vynucovat či suspendovat vlastní koncese (přestože by to v některých případech mohlo být mnohem vhodnější a účinnější). Navíc v případě, kdy se stát, který stojí na konci výrobního řetězce a importuje dané zboží, podílí na výrobě jen malou částí, která nemusí být pro jeho ekonomiku příliš důležitá, bude mít pouze velmi malou motivaci zahájit řízení před WTO a poškodit tak vlastní diplomatické styky se zemí, do které dotčené zboží dováží. Stejně problematická situace nastává také v mezinárodním

---

¹¹⁰ Výslovně zmíněno v následujících rozhodnutích: *EC – Bananas III* (Article 22.6), op. cit., odst. 6.3; *Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU*, WT/DS136/ARB, 24 February 2004, *United States – Anti-Dumping Act of 1916*, odst. 5.4–5.8, 5.31, 6.2; *Recourse to Arbitration under Article 25 of the DSU*, WT/DS160/ARB25/1, 9 November 2001, *United States – Section 110(5) of US Copyright Act*, odst. 4.27; velmi blízko k těmto tvrzením také v: *US – FSC* (Article 22.6), op. cit., odst. 5.59–5.62.

¹¹¹ ANDERSON, Kym, op. cit., s. 132.

obchodu se službami, které se nějakým způsobem vážou na zboží či služby, které poskytuje jiný členský stát, nebo dokonce pokud jeden členský stát vyrábí zboží a druhý zajišťuje pouze jeho dovoz do třetí členské země, která přijme opatření nesouladné s dohodami WTO. Členský stát zajišťující pouze dovoz tohoto zboží opět nemá žádnou možnost obrany.

6.9. Vliv systému vymáhání sporů na vztah WTO k dalším mezinárodním organizacím

Další úskalím suspendování koncesí, jako institutu využívaného členskými státy k vynucení implementace rozhodnutí, je dle článku Charnovitz¹¹², možné zhoršení vztahu WTO k dalším mezinárodním organizacím. Možnost suspendovat výhody v mezinárodním obchodním styku, tedy nejčastěji opětovně zvýšit cla, či aplikovat na dovoz z jiného členského státu dovozní kvótu, nemá v kontextu ostatních mezinárodních organizací obdoby. Přes všechny výše popsané nedostatky procesního institutu suspendování koncesí, má WTO na rozdíl od ostatních mezinárodních organizací účinný způsob vymáhání sjednaných závazků. Ostatní organizace mohou WTO tuto možnost závidět a to může vést ke zhoršení vzájemných vztahů mezi WTO a těmito ostatními organizacemi, například Světovou zdravotnickou organizací (WHO), Mezinárodní organizací práce (ILO) a dalšími například z oblasti ochrany životního prostředí. Členové těchto organizací, či odborníci v daných oblastech nebo jednotlivé zúčastněné osoby tedy usilují o zařazení té či oné problematiky pod křídla WTO, aby i jejich standardy mohly být vynucovány pomocí obchodních sankcí, které se oproti ostatním způsobům vymáhání zdají nejúčinnější. Jak naznačuje Felgueroso¹¹³, byla v tomto ohledu již úspěšná Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO), která postrádala účinný nástroj vynucování vlastní agendy, a tak dostala dohodu TRIPS pod záštitu WTO. Wolf ve svém článku¹¹⁴ dále upozorňuje na snahy aktivistů z různých odvětví, využít mechanismu WTO. Přicházejí totiž s argumentací, že nejen obchodní zájmy zasluhují tak vysokou míru ochrany a z jejich pohledu tak není důvod, proč by

---

¹¹² CHARNOVITZ, Steve, op. cit., s. 214.

¹¹³ FELGUEROSO, Jose. TRIPS and the Dispute Settlement Understanding: The First Six Years. *American Intellectual Property Law Association Quarterly Journal*. 2002, č. 30, s. 172.

¹¹⁴ WOLF, Martin. What the World Needs from the Multilateral Trading System. In: SAMPSON, Gary P. *The role of the World Trade Organization in global governance*. New York: United Nations University Press, c2001, s. 195.

měla mít WTO toto výsostné postavení. Tato kritika velmi oslabuje postavení WTO, veřejné mínění o této instituci a vztahy s ostatními mezinárodními organizacemi.

7. Jak zefektivnit suspendování koncesí?

Vzhledem k výše uvedenému lze uzavřít, že odvetná opatření v podobě suspendování koncesí mají mnoho úskalí, která oslabují jejich účinnost a ztěžují členským státům, které ve sporu před WTO uspěly, vynutit proti druhé straně sporu implementaci rozhodnutí Skupiny Odborníků či Odvolacího orgánu. Odborníci na tematiku mezinárodního obchodu¹¹⁵, s jejichž názorem se ztotožňují, však docházejí k závěru, podle kterého můžeme hodnotit úspěšnost institutu suspendování koncesí či vyrovnání a případně navrhopvat jejich změny, pouze pokud si nejprve ujasníme, jaký je jejich celkový cíl. Tedy zda je primárním cílem vyrovnání obchodního vztahu mezi žalovanou stranou, které pro sebe neoprávněně získala výhody a zisk porušením pravidel WTO, a stranou žalující, která díky napadenému opatření utrhla významné ekonomické ztráty (*rebalancing*), v mezidobí dokud neuvede žalovaná strana tato opatření do souladu se smlouvami WTO. Nebo zda je základním cílem tohoto procesu okamžité autoritativní vynucení rozhodnutí a uvedení rozporného opatření do souladu se smlouvami WTO (*compliance*), tedy zda není záměrem, aby byl dopad suspendovaných koncesí tak závažný, že díky nim vznikne členskému státu taková újma, že se mu již nevyplatí udržovat protiprávní stav, protože výhody které toto opatření přináší, budou výrazně nižší než negativní následky plynoucí z přijatých odvetných opatření. Dojde tak tedy k potrestání členského státu narušujícího mezinárodní obchod.

Pouze pokud dojdeme k jasnému závěru, který z těchto cílů této procesní fáze je cílem primárním, budeme schopni navrhopvat řešení současných nedostatků procesu, která budou v souladu s tímto cílem a které vymáhání sporů doopravdy zefektivní. Dosud navrhopvaná řešení, shrnutá například v článku Charnovitz¹¹⁶ totiž často sledují protichůdné cíle a jejich souhrnnou implementací by se nevyřešilo vůbec nic. Problém vzniká díky tomu, že DSU, tedy jediný zdroj procesních pravidel a zásad řešení sporů WTO, jasný účel odvetných opatření neurčuje. Tento závěr byl potvrzen i v rozhodnutí rozhodců se sporu *US–Offset Act*¹¹⁷ nebo v článku Mercuria¹¹⁸.

¹¹⁵ MERCURIO, Bryan, op. cit., s. 321 nebo 85 CHARNOVITZ, Steve, op. cit., s. 197.

¹¹⁶ CHARNOVITZ, Steve, op. cit., s. 215 – 216.

¹¹⁷ Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU, WT/DS217/ARB/BRA, 31 August 2004, *United States — Continued Dumping and Subsidy Offset Act of 2000*, odst. 6.5.

¹¹⁸ MERCURIO, Bryan, op. cit., s. 321.

7.1. Tzv. *rebalancing* versus *compliance* efekt odvetných opatření

Přestože samotný text DSU cíl suspendování koncesí jasně nestanoví, poskytuje nám na několika místech vodítka, který ze dvou výše uvedených účelů by mohl být ten pravý, respektive ten, kterého chtěli dosáhnout tvůrci či členové vyjednávacích týmů, kteří se podíleli na sjednávání finální podoby textu Dohody WTO. Dle článků 3 odst. 7 a čl. 3 odst. 3 DSU, je cílem mechanismu řešení sporů WTO zajištění uspokojivého a rychlého řešení sporů. A v případě, kdy strany nenaleznou společné přijatelné řešení, tedy nedojde k dohodě na tom, jak bude rozhodnutí implementováno, je v souladu s DSU prvotním cílem odstranění opatření, která byla shledána jako rozporná s dohodami WTO. Dále pak DSU v čl. 22 odst. 1 stanoví, že vyrovnání (finanční kompenzace) a suspendování koncesí jsou pouze dočasná opatření s mezitímním účinkem a jejich konečným cílem je uvedení opatření do souladu s dohodami WTO. Vodítka ohledně smyslu mechanismu řešení sporů v WTO poskytuje i čl. 21 odst. 1 DSU, podle kterého je pro fungování systému řešení sporů v WTO nutná bezodkladná implementace všech rozhodnutí Skupin odborníků či Odvolacího orgánu. Většina odborníků¹¹⁹ proto dochází k závěru, že vynucení *compliance* je primárním cílem procesu řešení sporů před WTO, už jenom proto, že členské státy mají povinnost se okamžitě přijatému rozhodnutí ve věci podřídit.

Palmeter a Alexandrov¹²⁰ s výše zmíněnými závěry nesouhlasí a domnívají se, že nemají své opodstatnění v DSU, jelikož vyrovnání (*rebalancing*) bylo cílem řešení sporů již v GATT a text smlouvy se v tomto bodě nezměnil natolik, aby bylo možné dojít k závěru, že se hlavní cíl této procesní fáze změnil a nově se v něm projevuje pouze snaha o okamžité vynucení výsledku řízení. Podle jejich názoru je konečným

---

¹¹⁹ MERCURIO, Bryan, op. cit., s. 321, dále také v JACKSON, John H. The WTO Dispute Settlement Understanding--Misunderstandings on the Nature of Legal Obligation. *The American Journal of International Law*. 1997, roč. 91, č. 1, s. 60–64.; dále také v SCHWARTZ, Warren F., Alan O. SYKES a Tania VOON. The Economic Structure of Renegotiation and Dispute Resolution in the World Trade Organization. *The Journal of Legal Studies*. 2002, vol. 31, S1, 179–204.; dále také v JACKSON, John H. International Law Status of WTO Dispute Settlement Reports: Obligation to Comply or Option to "Buy Out"?. *The American Journal of International Law*. 2004, roč. 98, č. 1, s. 109–125.; dále také v HUDEC, Robert E. Broadening the Scope of Remedies in WTO Dispute Settlement. In: WEISS, Friedl. *Improving WTO dispute settlement procedures: issues and lessons from the practice of other international courts and tribunals*. London: Cameron May, c2000.; a také v Trachtman, Joel P. (2007), TRACHTMAN, Joel P. The WTO Cathedral. *Stanford Journal of International Law*. 2007, č. 43, s. 127–167.

¹²⁰ PALMETER, David a Stanimir A. ALEXANDROV. Inducing Compliance” in WTO Dispute Settlement. In: HUDEC, Robert E, Daniel L KENNEDY a James D SOUTHWICK. *The political economy of international trade law: essays in honor of Robert E. Hudec*. New York: Cambridge University Press, 2002, s. 646–666.

cílem napravení nastalé křivdy a nastolení rovnováhy v mezinárodním obchodě mezi stranami sporu, ke kterému má dojít tím, že poškozená strana suspenduje koncese pouze v té míře, ve které je předtím nedovoleně suspendovala napadená strana. K této myšlence se přiklánějí i Downs a Rocke¹²¹ nebo Josling¹²², kteří tvrdí, že okamžité vynucení *compliance* nemůže být jediným cílem řízením už z toho důvodu, že je v čl. 22 odst. 4 DSU stanoven požadavek na úměrnost suspendování koncesí úrovni zrušení či zmenšení výhod, ke kterému došlo v důsledku původního opatření. Pokud by tedy okamžité vynucení implementace rozhodnutí za každou cenu bylo jediným účelem, nemělo by smysl limitovat míru přijatého odvetného opatření požadavkem na jeho ekvivalenci. Někteří odborníci, mezi které patří i Shadikhodjaev¹²³ se domnívají, že účel odvetných opatření nelze jednoznačně určit a cílů kterých má být v této procesní fázi dosaženo může být víc. Někdy může být v řízení dosaženo všech, ale v některých případech je to vyloučeno. Tento závěr potvrzují rozhodci i v řízení *US–Offset Act*¹²⁴.

Ať už je či byl názor odborníků jakýkoliv, rozhodné je, jak se k účelu odvetných opatření staví samotné členské státy, které se snaží vymoci rozhodnutí ve svůj prospěch a hlavně členové Skupin odborníků, kteří rozhodují o přiměřenosti suspendování koncesí v souladu s čl. 22 odst. 6 DSU. Příkladem může být přístup Spojených států¹²⁵ ve sporu *EC — Hormones*¹²⁶, které se při rozhodování o tom, jaké koncese budou proti Evropské Unii suspendovat, řídili tím, které členské státy EU hlasovaly pro přijetí zakázaného opatření, které USA poškodilo a vyvarovaly se tak suspendování koncesí například vůči Velké Británii. Jak upozorňuje Charnovitz¹²⁷, pokud by bylo jediným účelem odvetných opatření pouze vyrovnat rovnováhu v mezinárodním obchodu, těžko by mohly být při rozhodování o rozsahu a zacílení suspendování koncesí zohledněny politické motivace, tedy v konkrétním případě snaha USA ochránit UK a potrestat zbytek členských států EU. Následná rozhodovací praxe tyto argumenty ještě více potvrdila a přinesla ujištění, že primárním cílem odvetných opatření je skutečně

---

¹²¹ DOWNS, George W a David M. ROCKE. *Optimal Imperfection – Domestic Uncertainty and Institutions in International Relations*. Princeton: Princeton University Press, 1995, s. 82–84.

¹²² JOSLING, Tim. WTO Dispute Settlement and the EU–US Mini Trade Wars: A Commentary on Fritz Breuss. *Journal of Industry, Competition and Trade*. 2004, roč. 4, č. 4, s. 341.

¹²³ SHADIKHODJAEV, Sherzod. *Retaliation in the WTO dispute settlement system*. Frederick, MD: Sold and distributed in North, Central and South America by Aspen Publishers Inc., c2009, s. 29-35.

¹²⁴ *United States — Continued Dumping and Subsidy Offset Act of 2000*, op. cit., odst. 3.47.

¹²⁵ EU Unlikely to Lift Beef Hormone Ban, U.S. Set to Retaliate. *Inside U.S. trade*. Washington, D.C.: Inside Washington Publishers, 23 July 1999, s. 9–10.

¹²⁶ *EC — Hormones*, op.cit.

¹²⁷ CHARNOVITZ, Steve, op. cit., s. 207.

vynucení implementace původních rozhodnutí. V přelomovém rozhodnutí *US - Foreign Sales Corporations (FSC)*¹²⁸, totiž odborníci došli k závěru, že suspendování koncesí ve výši 4 bilionů dolarů povolené Evropské Unii, jehož cílem bylo donutit Spojené státy implementovat rozhodnutí a uvést americká opatření do souladu s DSU, nemusí být ve stejné výši jako veřejná podpora USA, která byla prohlášena za nesouladnou s Dohodami WTO, ale může ji i převyšovat. V obdobném duchu se neslo i rozhodnutí *Canada – Export Credits for Regional Aircraft*¹²⁹, ve kterém bylo Brazílii povoleno odvetné opatření v podobě blokace dovozu zboží z Kanady ve výši 248 milionů dolarů, tedy o dvacet procent převyšující částku, která měla být podle kanadské metodiky rozumná a přiměřená dané situaci. S odůvodněním, že vyšší povolená odvetná opatření mají větší šanci vynutit *compliance*, než pokud by bylo povoleno suspendování koncesí v nižší míře. Rozhodci takto potrestali tvrzení Kanady, která již předem proklamovala, že v aktuální situaci nevidí důvod pro implementaci původního rozhodnutí Skupiny odborníků, protože navrhovaná výše odvetných opatření pro ně nebyla dostatečně motivační.

Skutečnost, že je suspendování koncesí opakovaně používáno k potrestání členského státu, který se zdráhá implementovat původní rozhodnutí, svědčí o tom, že cílem této procesní fáze není pouze vyrovnat způsobené křivky, ale spíše trestat a vynucovat. K tomuto závěru se ve svém příspěvku kloní i Hudec¹³⁰, podle kterého se musíme na odvetná opatření dívat jako na sankce, jejichž cílem je ekonomicky poškodit druhou stranu, spíše než dočasně vyrovnat výhody v mezinárodním obchodě. Stejného názoru je i McGivern¹³¹, podle kterého bylo vyrovnání koncesí primárním účelem odvetných opatření v rámci GATT a v WTO došlo následně k názorovému posunu a hlavním cílem je nyní vynutit implementaci původního rozhodnutí.

---

¹²⁸ Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS108/ARB, 30 August 2002, *United States – Tax Treatment for “Foreign Sales Corporations”*, odst. 5.3, 5.52.

¹²⁹ Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS222/ARB, 17 February 2003, *Canada – Export Credits and Loan Guarantees for Regional Aircraft*, odst. 3.48.

¹³⁰ HUDEC, Robert E. The Adequacy of WTO Dispute Settlement Remedies. In: HOEKMAN, Bernard M, Aaditya MATTOO a Philip ENGLISH. *Development, trade, and the WTO: a handbook*. Washington, D.C.: World Bank, c2002, s. 81–91.

¹³¹ MCGIVERN, Brendan P. Seeking Compliance with WTO Rulings: Theory, Practice and Alternatives. *The International Lawyer*. Chicago: Section of International Law, American Bar Association [etc.], roč. 36, č. 1, s. 141–157.

7.2. Návrhy na zvýšení efektivity suspendování koncesí

Návrhů na zlepšení či zefektivnění odvetných opatření se v odborné literatuře nebo v diskuzích skupin vyjednávacích o reformě WTO objevilo již mnoho. Pokusila jsem se vybrat ty nejzajímavější a ty, o kterých se domnívám, že by mohly být nejučinnější a mohly by DSU úspěšně reformovat. Většinou se tyto návrhy dají se rozdělit do dvou základních skupin, v té první jsou návrhy směřující na zvýšení množství či míry dovolených odvetných opatření a v té druhé pak návrhy, které umožňují nějakou formu finančního odškodnění členských států, které byly postiženy původním opatřením, které bylo Skupinou odborníků či Odvolacím orgánem prohlášeno za neslučitelné s dohodami WTO. Převážně se však odborníci na danou problematiku shodují, že změn ve vynucování implementace rozhodnutí, nebude možné dosáhnout bez změny textu DSU, jakožto úmluvy upravující procesní pravidla tohoto postupu. Pouze jejich výslovnou změnou totiž bude možné dosáhnout jiné, doufejme, že efektivnější rozhodovací praxe rozhodců v řízení o určení dostatečnosti přijetího nápravného opatření dle čl. 21 odst. 5 či v řízení o určení přiměřené míry suspendování koncesí dle čl. 22 odst. 6 DSU.

7.2.1. Návrhy vyžadující změnu procesních pravidel DSU

Nejprve k návrhům, které mají za cíl reformovat procesní institut suspendování koncesí. V některých případech by k zvýšení jeho účinnosti stačilo pravděpodobně pouze umožnit dotčeným státům suspendování koncesí ve vyšší míře než pouze úměrné úrovni zrušení či zmenšení výhod, ke kterému došlo. Jak jsem zmínila výše, v některých případech se tato možnost stala již skutečností, přesto se mnozí domnívají, že tento výklad, je v rozporu s textem DSU a je tak velmi nejisté, jak budou probíhat další řízení dle čl. 22 odst. 6 DSU v budoucnu, tedy zda budou rozhodci následovat rozhodnutí *US - Foreign Sales Corporations (FSC)* a *Canada – Export Credits for Regional Aircraft*, či zda budou DSU vykládat konzervativně jako v případě *EC – Bananas* a nepřipustí suspendování koncesí ve větším měřítku, než k jakému došlo porušení.

V ojedinělých případech by ani povolení vyšší míry suspendovaných koncesí nemuselo vést ke kýženému cíli, například pokud by se malý členský stát snažil vynutit rozhodnutí proti některému z ekonomicky silnějších členských států. V takovém případě by mohlo pomoci, pokud by se vynucování rozhodnutí, stalo kolektivní záležitostí

celého společenství WTO, tedy nejen dotčeného členského státu, který měl úspěch v původním řízení. Jednou z možností by mohlo být zavedení oprávnění pro všechny dotčené členské státy přijmout odvetné opatření, tzn. všechny členské státy, kterým v důsledku zakázaného opatření vznikla újma, tedy nejen žalující členský stát. Výše ekonomické újmy, kterou by takto mohly státy způsobit žalovanému státu, by mohla být silnou motivací pro včasnou implementaci rozhodnutí. Naopak v případě, kdy může odvetné opatření přijmout pouze žalující ekonomicky slabý členský stát, nikdy nemůže být dosaženo cíle, tedy vynucení okamžité implementace rozhodnutí, jelikož odvetné opatření nebude pro žalovaný členský stát dostatečnou sankcí. Další výhodou této možnosti, jak zdůrazňuje ve svém článku Pauwelyn¹³², by byla možnost sdílení nákladů mezi všemi členy, kteří by suspendovali koncese. V současné době totiž pouze žalující člen sám nese jak náklady řízení, tak náklady spojené s přijetím odvetného opatření.

Další možností kolektivního vynucování by bylo zavedení nového opatření, které by mohla WTO provádět sama, tím, že by členskému státu, který porušuje pravidla WTO znemožnila využití výhod, které přináší jednotlivé Dohody WTO. Například by mohlo být členskému státu znemožněno využívat DSU, v důsledku čehož by tento stát nemohl zahájit a vést žádné spory proti ostatním členským státům WTO ohledně porušení Dohod WTO a hájit tak své národní zájmy.

Obdobou tohoto návrhu je ještě další varianta, se kterou přichází Rodrik¹³³ jejímž cílem je posílit pozici rozvojových členských států, tak aby když ve sporu uspějí, musely by se všechny ostatní členské státy povinny přidat a také suspendovat vlastní koncese proti členskému státu, který by v daném sporu neuspěl a odmítá implementaci rozhodnutí. Speciální pozici rozvojových členských zemí sice již nyní upravuje čl. 21 odst. 7 DSU, podle kterého mohou být v případě těchto států přijata další opatření, která jim mohou pomoci vynutit implementaci. Jak ovšem upozorňuje Pauwelyn¹³⁴, proces přijetí tohoto dalšího opatření je velmi problematický, jelikož by se na něm musely shodnout všechny členské státy, včetně toho, proti kterému je rozhodnutí vynucováno, jelikož i zde se uplatňuje tzv. *reverse consensus rule*.

---

¹³² PAUWELYN, Joost, op. cit., s. 345.

¹³³ RODRIK, Dani. The Global Governance of Trade as if Development Really Mattered. In: *United Nations Development Programme*. New York, Oct. 2001, s. 43. Dostupné z: <http://www.giszpenc.com/globalci/rodrik1.pdf>.

¹³⁴ PAUWELYN, Joost, op. cit., s. 345.

Druhou skupinu pak tvoří návrhy, na základě jejichž realizace, by se mohly dotčené členské státy domáhat určité formy odškodnění újmy, která jim vznikla v důsledku opatření, které bylo prohlášeno za nesoudné s Dohodami WTO. Po vzoru národních úprav náhrady škody v případě protiprávního jednání, se i zde objevují návrhy, podle kterých by byl členský stát, který porušil své povinnosti vyplývající pro něj z Dohod WTO, povinen nahradit druhému členskému státu škodu, která mu v důsledku porušení povinnosti prvním členským státem neoprávněně vznikla. Tyto návrhy lze opět rozdělit do dvou základních skupin.

V první jsou návrhy, ke kterým se přiklání převážně rozvojové státy, směřující k zavedení povinných kompenzací ve všech případech, kdy nedošlo k dobrovolné implementaci rozhodnutí. Tato vyrovnání, by mohla být v souladu s návrhem Barfielda¹³⁵ především v podobě zavedení dalších koncesí, na základě kterých by docházelo k liberalizaci obchodu mezi danými členskými státy. V současnosti, mohou být členské státy kompenzovány, pouze pokud dojde k dohodě mezi stranami sporu, DSU by tedy, jak navrhuje mimo jiné i Pauwelyn¹³⁶, mohlo být reformováno v tom smyslu, že nově již nebude vyžadována dohoda stran a žalovaný stát bude muset tzv. vyrovnání (kompenzaci) vyplácet povinně automaticky. Některé návrhy však jdou ještě o krok dále, podle nich by nově mohlo záležet na uvážení a rozhodnutí poškozeného státu, v jakém sektoru budou kompenzace poskytnuty. Další variantou je také možnost, kterou ve své stati navrhuje Lawrence¹³⁷. Podle jeho názoru by o výši kompenzací a sektoru, ve kterém budou zavedeny, mohly rozhodovat již Skupiny odborníků či Odvolací orgán v původním řízení, tedy tak, aby členský stát rovnou věděl, jaký postih ho čeká, pokud dobrovolně neimplementuje rozhodnutí.

Druhou variantou návrhů, na změnu podoby institutu vyrovnání WTO, jsou návrhy směřující k posílení role finančních kompenzací, jelikož dosud byly v systému řešení sporů WTO preferovány kompenzace ve formě opatření modifikujících obchod mezi členskými státy (přijetí nových koncesí). Barfield¹³⁸ například navrhuje zavedení

---

¹³⁵ BARFIELD, Claude E. *Free trade, sovereignty, democracy: the future of the World Trade Organization*. Washington, D.C.: AEI Press, 2001, s. 48. Dostupné z <http://www.tulane.edu/~dnelson/PEReformConf/Barfield.pdf>.

¹³⁶ PAUWELYN, Joost, op. cit., s. 344.

¹³⁷ LAWRENCE, Robert Z. *Crimes and Punishments? Retaliation Under the WTO*. Washington: Institute for International Economics, 2003, kapitola 5. Dostupné z <http://www.hks.harvard.edu/fs/rlawrence/Crimes%20and%20Punishments%20Final%20June%202025.pdf>.

¹³⁸ BARFIELD, Claude E., op. cit., s. 48.

možnosti, podle které by bylo vždy možno uložit státu, který byl v původním sporu neúspěšný, finanční pokutu za porušení dohod WTO. Výnosy z této pokuty by tak plynuly poškozenému členskému státu nebo přímo poškozenému odvětví, skupině osob či sdružení, jehož exportní ekonomické aktivity byly postiženy. Tyto návrhy se již v GATT a následně v WTO objevují opakovaně, avšak mezi členskými státy dosud nikdy nebyla nalezena shoda a vůle toto opatření implementovat. Zavedení je však logicky podporováno i rozvojovými členskými státy a akademiky, kteří se zabývají mezinárodním obchodem¹³⁹. V současnosti totiž DSU pracuje s mechanismem, na základě kterého mohou být poskytovány kompenzace pouze neadresně poškozenému členskému státu, který není nucen je dále předat přímo poškozenému sektoru. Navíc i v případě, kdy se strany nedohodnou na poskytnutí vyrovnání, a poškozený členský stát suspenduje koncese, ani v tomto případě nedojde ke kompenzaci poškozeného sektoru. Reforma DSU by tedy mohla zavést povinnost přímé kompenzace dotčeného sektoru. Změnami DSU by tedy bylo možné reformovat institut vyrovnání a vytvořit z něj velmi efektivní mechanismus s tzv. *rebalancing* efektem, tedy tak, že vyrovnává újmu a obohacení vzniklé jedné či druhé straně sporu.

Logickým návrhem kombinující výhody obou výše zmíněných směrů, kterými se ubírají návrhy na zlepšení procesu vymáhání implementace rozhodnutí, je současná aplikace finančních kompenzací a suspendování koncesí. Jednak by tento postup vykompenzoval poškozenému státu újmu, která mu vznikla v důsledku zakázaného jednání, ale zároveň by byl tento stát stále motivován odstranit zakázané opatření, jelikož by proti němu byla do jeho odstranění aplikována odvetná opatření. Tento proces postup však v současnosti není možný, resp. je v rozporu s čl. 22 odst. 2 DSU.

7.2.2. Návrhy nevyžadující změnu procesních pravidel DSU

Všechna výše navrhované řešení však vyžadují změnu DSU. Všechny tyto navrhované změny by ve svém důsledku umožňovala větší zásahy do národní suverenity jednotlivých členských států, jelikož by v jejich důsledku mohlo dojít k výraznějším negativním dopadům na ekonomiku státu, který se odmítá podřídit rozhodnutí Skupiny

---

¹³⁹ Například v následujících zprávách rozvojových států Konferenci ministrů vedených pod WT/GC/W/162; TN/DS/W/17; TN/DS/W/33; nebo v BRONCKERS, Marco a R. Rajesh BABU. Financial Compensation in the WTO: Improving the Remedies of WTO Dispute Settlement. *Journal of International Economic Law*. 2005, roč. 8, č. 1, s. 101–126.; BRONCKERS, Marco. More power to the WTO?. *Journal of International Economic Law*. 2001, roč. 4, č. 1, s. 41–65.

odborníků či Odvolacího orgánu. V souladu s čl. 10 odst. 8 Dohody WTO, může být text DSU změněn, pouze pokud s tím souhlasí všichni členové WTO a změna je vůči všem účinná, jakmile bude schválena Konferencí ministrů. Dosažení konsenzu všech členských států se však v této situaci zdá velmi nereálné. Z toho důvodu je nutné se poohlédnout i po návrzích na zefektivnění systému vynucování implementace rozhodnutí, které nevyžadují změny textu DSU.

Jeden z návrhů směřuje ke změně způsobu výpočtu míry suspendovaných koncesí, který musí být souladu s čl. 22 odst. 4 DSU ekvivalentní míře zrušení či zmenšení výhod. Jak vyzdvihuje Spamann¹⁴⁰, samotný text DSU ani jeho kontext v žádném směru nenaznačuje, jak má být úměrná výše suspendování koncesí vypočítána, v současnosti tedy záleží pouze na úvaze rozhodců v řízení o úměrnosti odvetných opatření dle čl. 22 odst. 6 DSU. V současnosti vycházejí rozhodci při tomto výpočtu z množství obchodu, který nemohl dotčený členský stát v důsledku zakázaného opatření uskutečnit. Jak ovšem mnozí upozorňují, tento výpočet je velmi nepřesný a nezohledňuje celkovou ekonomickou situaci daného členského státu. Spamann ve svém článku¹⁴¹, podrobně rozebírá, jak byla úměrná výše odvetných opatření v jednotlivých případech vypočítána. Dochází však k závěru, že žádná z dosud použitých metod ani výše koncesí, které byly jednotlivým státům povoleny suspendovat v jednotlivých řízeních, nebyla uspokojivá. Dalším návrhem na zlepšení, je tedy zavedení vyšších standardů na fundovanost a ekonomické vzdělání jednotlivých odborníků, kteří rozhodují o přiměřenosti suspendovaných koncesí v řízení dle čl. 22 odst. 6 DSU. Avšak i stávající rozhodci by mohli lépe posoudit konkrétní případy a lépe odůvodnit své rozhodnutí o výši suspendovaných koncesí, pokud by vždy nemuseli dodržet šedesátidenní lhůtu pro vydání rozhodnutí stanovené v tomto článku DSU. Větší množství času a odborná zdatnost rozhodců by mohla zajistit lepší výpočet povolených odvetných opatření a tím pádem i jejich vyšší účinnost.

Se zajímavým zlepšovacím návrhem přichází ve svých esejích i Charnovitz¹⁴², Van den Broek¹⁴³ nebo Weiss¹⁴⁴, podle kterých je primárním cílem odvetných opatření

---

¹⁴⁰ SPAMANN, H. The Myth of 'Rebalancing' Retaliation in WTO Dispute Settlement Practice: rebalancing or inducing compliance. *Journal of International Economic Law*. 2006, roč. 9, č. 1, s. 37.

¹⁴¹ Ibid, s. 50 – 75.

¹⁴² CHARNOVITZ, Steve, op. cit., s. 217.

¹⁴³ VAN DEN BROEK, Naboth, op. cit., s. 457-459.

(suspendování koncesí) vyvinout dostatečný tlak na stát porušující pravidla WTO. Domnívají se, že efektivnější než donucovací opatření protistrany, může být veřejné mínění uvnitř tohoto členského státu. To platí ovšem pouze pokud jde o demokratický stát a veřejnost je plně informována o zakázaném opatření, o dopadech tohoto opatření na ostatní členské státy a hlavně o možných důsledcích, když členská stát neimplementuje opatření, a následných odvetných opatřeních a jejich možném dopadu na tento členský stát. Veřejnost tohoto členského státu tak může vyvinout velmi silný vnitropolitický tlak, který stát donutí implementovat rozhodnutí WTO. Van den Broek upozorňuje, že důležité je veřejné mínění i zbytku světa a dobrá pověst členského státu může významně utrpět, pokud tento členský stát odmítá řádnou implementaci rozhodnutí. Franck¹⁴⁵ popisuje tento jev jako tzv. „*compliance pull*“, podle kterého není rozhodujícím motivem pro implementaci rozhodnutí přesná kalkulace nákladů a přínosů, tedy zda výhody původního opatření převažují, nad nevýhodami vznikajícími v důsledku suspendování koncesí, ale ve skutečnosti je důležitější motivací přesvědčení ústředních vládních představitelů a úředníků konkrétního státu o nutnosti dodržování pravidel, k zachování demokratického, legitimního a spravedlivého systému řešení sporů. Cílem navrhovaných změn, je tedy větší informovanost veřejnosti jednotlivých členských států o závazcích vůči WTO, tedy o závazcích, které z členství pro jednotlivé státy vyplývají a musí je dodržovat.

---

¹⁴⁴ WEISS, Edith Brown. Strengthening National Compliance with Trade Law. In: BRONCKERS, M. a R. QUICK. *New Directions in International Economic Law. Essays in Honour of John H. Jackson*. The Hague: Kluwer Law International, 2000, s. 457–471.

¹⁴⁵ FRANCK, Thomas M. *Fairness in international law and institutions*. New York: Oxford University Press, 1995, s. 481.

8. Závěr

Předmětem této diplomové práce je rozbor systému, jakým jsou řešeny spory vznikající mezi členy WTO (Světové obchodní organizace) ohledně interpretace Dohod WTO, či sporů ohledně skutečnosti, zda došlo k porušení pravidel, které tyto Dohody zakotvují. Práce je detailněji zaměřena na problematiku vynucování implementace přijatých rozhodnutí, která jsou výsledkem rozhodovacího procesu WTO. Cílem této práce je pak odpovědět na otázku, zda je způsob vynucování rozhodnutí přijatých orgány WTO efektivní a úspěšný. Respektive, zda má tento proces nějaké nedostatky a současně nabídnout varianty jejich možných řešení, případně uvést konkrétní návrhy na změny procesních pravidel v textu DSU, úmluvy regulující procesní pravidla.

Přestože je systém řešení sporů WTO často označován jako „*jewel in the crown on the WTO*“, může být využití této „blyštící perly“ v některých ohledech problematické. V praxi při snaze členských států vynutit implementaci rozhodnutí pomocí suspendování koncesí dle čl. 22 DSU, vzniká mnoho problémů podrobně popsanych v osmé kapitole této práce.

Samotné přijetí těchto odvetných opatření směřuje proti základnímu cíli instituce WTO, protože místo liberalizace naopak ztěžuje obchod mezi jednotlivými členskými státy a vytváří další obchodní bariéry. Ukazuje se tak, že merkantilistické pojetí (tedy ekonomický nacionalismus, vycházející z ekonomické teorie, podle které lze pouze prostřednictvím ochrany národních ekonomických odvětví před dovozem z jiných států, dosáhnout největšího bohatství země), ze kterého institut suspendování koncesí vychází je již překonané. Naopak v důsledku suspendování koncesí, tedy ztížení možnosti dovozu zboží do vlastní země za zvýhodněných podmínek, nedochází k posílení ekonomické situace poškozeného státu, spíše ke vzniku další újmy.

Instrument suspendování koncesí zároveň žádným způsobem neodškodňuje nastalé křivdy projevující se na stavu ekonomiky dotčeného státu či konkrétního postíženého odvětví. Nedostatek adresnosti tohoto opatření se projevuje i druhým směrem, v případě snahy o potrestání konkrétního odvětví, které se zakázaným opatřením neoprávněně obohatilo. V praxi naopak dochází k tomu, že dotčený členský stát suspenduje koncese v oblastech, které s původním opatřením neměly co do činění a způsobí tak poškození de facto „nevinných“ sektorů ekonomiky státu, namísto sektoru,

který přijal opatření prohlášené za nesouladné s dohodami WTO. Suspendováním koncesí tak může paradoxně dojít ke zvýhodnění vlastních ekonomických sektorů, které nebyly původním opatřením vůbec dotčeny.

Výrazným nedostatkem je i neefektivita využití tohoto opatření malými či rozvojovými členskými státy, vzhledem k tomu, že suspendování koncesí na jejich straně nepředstavuje pro většinu členských států žádnou významnou hrozbu, jelikož by na jejich ekonomickou situaci nemělo žádný či pouze nevýznamný dopad. Suspendování koncesí rozvojovými státy tak není dostatečnou motivací implementovat rozhodnutí orgánů WTO.

Dalším problematickým bodem je pak povinnost suspendovat koncese pouze ve výši odpovídající velikosti újmy, která dotčenému státu prokazatelně vnikla. Tato výše je totiž většinou příliš nízká a není dostatečnou motivací k přijetí nápravného opatření. Velkým nedostatkem systému řešení sporů WTO je i způsob, jakým byla tato úměrná výše dosud vypočítávána. DSU neposkytuje žádné pokyny, jak má být tato přiměřená výše vypočítána a zároveň poskytuje rozhodcům jen velmi krátký čas na vydání příslušného rozhodnutí o její přiměřenosti. Výsledné rozhodčí nálezy jsou tak velmi nepřesné a nedostatečně odůvodněné. Navíc není žádným způsobem reflektován vliv globalizace mezinárodního obchodu, tedy například skutečnost, že se na dovozu konkrétního produktu, proti kterému bylo požito zakázané opatření, mohlo podílet více členských států.

Návrhy na zlepšení systému jsou podrobně popsány v deváté kapitole diplomové práce. Velmi efektivní se zdá možnost posílení institutu vyrovnání ve formě povinných finančních či obchodních kompenzací ze strany státu, který porušuje pravidla WTO. Toto opatření totiž na rozdíl od suspendování koncesí dále liberalizuje obchod mezi členskými státy a nepoškozuje členský stát, který toto opatření přijímá. Pokud je navíc kompenzace poskytnuta ve finanční podobě, může být předána přímo poškozenému odvětví. Výhodné se toto opatření zdá i ve vztahu k rozvojovým členským státům, protože jejich ekonomická síla nemá vliv na úspěšnost tohoto opatření. Tento návrh má však zcela zásadní nedostatek, protože takto modifikovaný procesní institut vyrovnání není vynutitelný. Kompenzace dle současné praxe byly a stále jsou výlučně dobrovolným opatřením, na kterém se musí obě strany sporu dohodnout. Výše popsané návrhy však neposkytují odpověď na otázku, jakým

způsobem by měly být povinné automatické kompenzace vynuceny, zvláště pak s ohledem na skutečnost, že k odvetným opatřením se přistupuje pouze proto, že daný členský stát již jednou odmítl dobrovolně dodržovat pravidla WTO a implementovat příslušné rozhodnutí. Dalším problémem by pak samozřejmě bylo i určení výše těchto mandatorních kompenzací, včetně toho, kdo by o jejich výši a zaměření rozhodoval.

Přestože tedy výše zmíněné návrhy posilující roli vyrovnání v procesu vymáhání rozhodnutí WTO uspokojují většinu nedostatků zmíněných výše v šesté kapitole této práce, jejich faktická nevyvadatelnost je zásadní překážkou jejich realizace. O něco větší šanci na úspěch mají návrhy na změnu DSU, jejichž cílem je zefektivnit procesní institut suspendování koncesí. Pokud by mohly dotčené členské státy přijmout toto opatření ve větší než přiměřené výši, pokud by mohlo suspendovat koncese více členských států zároveň či pokud by tuto povinnost měly všechny členské státy, jak je navrhováno, byl by vyřešen problém nepoužitelnosti této procesní možnosti rozvojovými či ekonomicky slabšími státy. Realizace tohoto návrhu by velmi posílila *compliance* efekt tohoto odvetného opatření. Mnoho nedostatků by se přesto vůbec nevyřešilo. Suspendování koncesí ve vyšší než nyní povolené míře by totiž ještě více poškodilo členský stát, který toho opatření přijímá. Žádným způsobem by navíc nebyly kompenzovány křivdy a újma vzniklá v dotčeném sektoru v důsledku zakázaného opatření. Nejzásadnějším problémem těchto návrhů je však jejich vliv na mezinárodní obchod. Suspendování koncesí ve větším rozsahu směřuje ještě více proti základním cílům WTO, jelikož více komplikuje obchod mezi členskými státy a vytváří vyšší obchodní bariéry.

Suspendování koncesí je a přes všechny uvedené nedostatky dosud bylo nejužívanějším a neúčinnějším prostředkem vynucování implementace rozhodnutí WTO. Domnívám se proto, že jakákoliv reforma této závěrečné procesní fáze řešení sporů WTO, musí směřovat ke zdokonalení procesního institutu suspendování koncesí. Dosud navrhovaná a diskutovaná řešení se však nebyla schopna vypořádat se všemi nedostatky, se kterými se členské státy při jeho aplikaci potýkají. Proto bych žádnou z navrhovaných variant v aktuální podobě nedoporučovala ke schválení členskými státy jako změnu DSU. Myslím si, že další rozvoj tohoto tématu by se měl zaměřit na zdokonalení tohoto procesního nástroje. Cílem by mělo být vytvoření návrhu na úpravu

procesního institutu suspendování koncesí a tedy i zdokonalení čl. 22 DSU, který by vyřešil všechny nebo alespoň většinu nedostatků současné podoby tohoto opatření.

Seznam zkratk:

DSB	Orgán pro řešení sporů
DSU	Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů
EC	Evropské společenství
EU	Evropská unie
GATS	Všeobecná dohoda o obchodu službami
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
IBRD	Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj
ILO	Mezinárodní organizace práce
IMF	Mezinárodní měnový fond
ITO	Mezinárodní obchodní organizace
OSN	Organizace spojených národů
TRIPS	Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví
USA	Spojené státy americké
WHO	Světová zdravotnická organizace
WIPO	Světová organizace duševního vlastnictví
WTO	Světová obchodní organizace

Prameny a literatura

1. Primární prameny

1.1. Mezinárodní dokumenty

Dohoda o zřízení světové obchodní organizace - Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) publikovaná pod č. 191/1995 Sb.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 15/1988 Sb., ze dne 4. září 1987, o Vídeňské úmluvě o smluvním právu.

1.2. Judikatura WTO a GATT

GATT Panel report Uruguayan Recourse to Article XXIII, adopted 16 November 1962, BISD 11S/95.

Panel Report, WT/DS98/R, 21 June 1999, *Korea – Definitive Safeguard Measure On Imports Of Certain Dairy Products*.

Panel Report, WT/DS163/R, 19 June 2000, *Korea – Measures Affecting Government Procurement*.

Panel Report, WT/DS291/R, WT/DS292/R, WT/DS293/R, 21 November 2006, *European Communities – Measures Affecting the Approval and Marketing of Biotech Products*.

Panel Report, WT/DS308/R, 24 March 2006, *Mexico – Tax Measures on Soft Drinks and Other Beverages*.

Panel Report, WT/DS334, 22 October 2007, *Turkey — Measures Affecting the Importation of Rice*.

Appellate Body Report, WT/DS2/AB/R, 20 May 1996, *United States – Standards for Reformulated and Conventional Gasoline*.

Appellate Body Report, WT/DS8/AB/R, WT/DS10/AB/R, WT/DS11/AB/R, 1 November 1996, *Japan – Taxes on Alcoholic Beverages*.

Appellate Body Report, WT/DS27/AB/R, 9 September 1997, *European Communities - Regime For The Importation, Sale And Distribution Of Bananas*.

Appellate Body Report, WT/DS26/AB/R, WT/DS48/AB/R, 16 January 1998, *European Communities – Measures Concerning Meat and Meat Products (Hormones)*.

Appellate Body Report, WT/DS58/AB/R, 6 November 1998, *United States – Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products*.

Appellate Body Report, WT/DS165/AB/R, 11 December 2000, *United States — Import Measures on Certain Products from the European Communities*.

Appellate Body Report, WT/DS265/AB/R, WT/DS266/AB/R, WT/DS283/AB/R, 28 April 2005, *EC — Export Subsidies on Sugar (Australia)*,

Appellate Body Report, WT/DS267/AB/R, 3 March 2005, *United States – Subsidies On Upland Cotton*.

Appellate Body Report, WT/DS344/AB/R, 20 May 2008, *United States – Final Anti-Dumping Measures on Stainless Steel from Mexico*.

Recourse to Article 21.5 of the DSU by the United States - Report of the Panel, WT/DS126/RW, 21 January 2000, *Australia — Subsidies Provided to Producers and Exporters of Automotive Leather*.

Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS26/ARB, 12 July 1999, *European Communities – Measures Concerning Meat And Meat Products (Hormones)*.

Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS27/ARB, 9 April 1999, *European Communities - Regime For The Importation, Sale And Distribution Of Bananas*.

Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS108/ARB, 30 August 2002, *United States — Tax Treatment for “Foreign Sales Corporations”*.

Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU, WT/DS136/ARB, 24 February 2004, *United States — Anti-Dumping Act of 1916*.

Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU, WT/DS217/ARB/BRA, 31 August 2004, *United States — Continued Dumping and Subsidy Offset Act of 2000*.

Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS222/ARB, 17 February 2003, *Canada — Export Credits and Loan Guarantees for Regional Aircraft*.

Recourse to Arbitration by the United States under Article 22.6 of the DSU and Article 4.11 of the SCM Agreement, WT/DS267/ARB/1, 31 August 2009, *United States – Subsidies on Upland Cotton*.

Recourse to Arbitration under Article 25 of the DSU, WT/DS160/ARB25/1, 9 November 2001, *United States — Section 110(5) of US Copyright Act*.

2. Sekundární prameny

2.1. Monografie a odborné články

ANDERSON, Kym, Dukgeun AHN a Robert READ. Peculiarities of retaliation in WTO dispute settlement. *World Trade Review*. 2002, vol. 1, issue 02. DOI: 10.4337/9781847205469.00059.

BABU, R. *Remedies under the WTO legal system*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2012, kapitola 5. ISBN 9789004209022.

BARFIELD, Claude E. *Free trade, sovereignty, democracy: the future of the World Trade Organization*. Washington, D.C.: AEI Press, 2001. ISBN 0844741574. Dostupné z <http://www.tulane.edu/~dnelson/PEReformConf/Barfield.pdf>

BOSSCHE, Peter van den. *The law and policy of the World Trade Organization: text, cases, and materials*. 2nd ed. New York: Cambridge University Press, 2008. ISBN 9780521898904.

BOWN, Chad P. *Self-Enforcing Trade: Developing Countries and WTO Dispute Settlement*. *Brookings Institution Press*. 2009.

BOWN, Chad P. a Bernard M., HOEKMAN. WTO Dispute Settlement and the Missing Developing Country Cases: Engaging the Private Sector. *Journal of International Economic Law*. Oxford: University Press, 2005, sv. 8, č. 4.

BRONCKERS, M., Yi ZHENG, Heng CHEN a Andrew ROSE. More power to the WTO?. *Journal of International Economic Law*. 2001, roč. 4, č. 1, s. DOI: 10.3386/w10207.

BRONCKERS, M. a R. Rajesh BABU. Financial Compensation in the WTO: Improving the Remedies of WTO Dispute Settlement. *Journal of International Economic Law*. 2005, roč. 8, č. 1. DOI: 10.1163/9789004209039_003.

BUSCH, Marc a Eric REINHARDT. Testing International Trade Law: Empirical Studies of GATT/WTO Dispute Settlement. In: KENNEDY, Daniel a James SOUTHWICK. *Political Economy of International Trade Law: Essays in Honof of Robert E. Hudec*. New York and Cambridge: Cambridge University Press, 2002.

BÜTLER, Monika a Heinz HAUSER. The WTO Dispute Settlement System: A First Assessment from an Economic Perspective. *Journal of law, economics,*. New Haven, Conn.: Yale University Press, 2000, roč. 16, č. 2.

DOWNS, George W a David M. ROCKE. *Optimal Imperfection – Domestic Uncertainty and Institutions in International Relations*. Princeton: Princeton University Press, 1995.

EU Unlikely to Lift Beef Hormone Ban, U.S. Set to Retaliate. *Inside U.S. trade*. Washington, D.C.: Inside Washington Publishers, 23 July 1999.

FELGUEROSO, Jose. TRIPS and the Dispute Settlement Understanding: The First Six Years. *American Intellectual Property Law Association Quarterly Journal*. 2002, č. 30.

FRANCK, Thomas M. *Fairness in international law and institutions*. New York: Oxford University Press, 1995, s. 481. ISBN 0198259018.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.

GOH, Gavin a Andreas R. ZIEGLER. Retrospective Remedies in the WTO after Automotive Leather. *Journal of International Economic Law*. 2003, roč. 6, č. 3. DOI: 10.1093/jiel/6.3.545.

GROSS, Adam. Can Sub-Saharan African Countries Defend their Trade and Development Interests Effectively in the WTO? The Case of Cotton. *The European Journal of Development Research*. 2006, roč. 3.

GUPTA, Ramón R. Appellate Body Interpretation Of The WTO Agreement: A Critique In Light Of Japan-Taxes Onalcoholic Beverages. *Pacific Rim Law & Policy Journal*. 1997, roč. 6, červenec.

HORLICK, Gary. Problems with the Compliance Structure of the WTO Dispute Resolution Process. In: HUDEC, Robert E, Daniel L KENNEDY a James D SOUTHWICK. *The political economy of international trade law: essays in honor of Robert E. Hudec*. New York: Cambridge University Press, 2002. ISBN 0521813190.

HUDEC, Robert E. Broadening the Scope of Remedies in WTO Dispute Settlement. In: WEISS, Friedl. *Improving WTO dispute settlement procedures: issues and lessons from the practice of other international courts and tribunals*. London: Cameron May, c2000. ISBN 1874698031.

HUDEC, Robert E. The Adequacy of WTO Dispute Settlement Remedies. In: HOEKMAN, Bernard M, Aaditya MATTOO a Philip ENGLISH. *Development, trade, and the WTO: a handbook*. Washington, D.C.: World Bank, c2002. ISBN 082134997x.

CHARNOVITZ, Steve. The WTO's Problematic "Last Resort" Against Non-compliance. [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z:http://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Charnovitz_Last-Resort.pdf

JACKSON, John H. The WTO Dispute Settlement Understanding--Misunderstandings on the Nature of Legal Obligation. *The American Journal of International Law*. 1997, roč. 91, č. 1. DOI: 10.4324/noe0415310178.ch8.

JACKSON, John H. International Law Status of WTO Dispute Settlement Reports: Obligation to Comply or Option to "Buy Out"?. *The American Journal of International Law*. 2004, roč. 98, č. 1. DOI: 10.2307/3139260.

JOSLING, Tim. WTO Dispute Settlement and the EU–US Mini Trade Wars: A Commentary on Fritz Breuss. *Journal of Industry, Competition and Trade*. 2004, roč. 4, č. 4. DOI: 10.1023/b:jict.0000048720.61382.b0.

LAWRENCE, Robert Z. *Crimes and Punishments? Retaliation Under the WTO*. Washington: Institute for International Economics, 2003. Dostupné z <http://www.hks.harvard.edu/fs/rlawrence/Crimes%20and%20Punishments%20Final%20June%202025.pdf>

MCGIVERN, Brendan P. Seeking Compliance with WTO Rulings: Theory, Practice and Alternatives. *The International Lawyer*. Chicago: Section of International Law, American Bar Association [etc.], roč. 36, č. 1.

MERCURIO, Bryan. Why compensation cannot replace trade retaliation in the WTO Dispute Settlement Understanding. *World Trade Review*. Cambridge University Press, 2009, roč. 8, č. 2. DOI: 10.4337/9781847205469.00059.

Overview of the WTO Secretariat. *World Trade Organization* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/secre_e/intro_e.htm

PALMETER, David. The WTO as a Legal System. *Fordham International Law Journal*. 2000, roč. 24, 1&2.

PALMETER, David a Stanimir A. ALEXANDROV. Inducing Compliance” in WTO Dispute Settlement. In: HUDEC, Robert E, Daniel L KENNEDY a James D SOUTHWICK. *The political economy of international trade law: essays in honor of Robert E. Hudec*. New York: Cambridge University Press, 2002. ISBN 0521813190.

PAUWELYN, Joost, Carlos CORREA, Joshua D. SARNOFF a Ermias Tekeste BIADGLENG. Enforcement and Countermeasures in the WTO: Rules are Rules-Toward a More Collective Approach. *The American Journal of International Law*. 2000, roč. 94, č. 2. DOI: 10.4337/9781849806602.00010. Dostupné z:

http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1066&context=faculty_scholarship

PERMANENT MISSION OF THE EUROPEAN UNION TO THE WORLD TRADE ORGANISATION. [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/wto/eu_wto/working_with_the_wto/index_en.htm; <http://ec.europa.eu/trade/policy/eu-and-wto/>

RODRIK, Dani. The Global Governance of Trade as if Development Really Mattered. In: *United Nations Development Programme*. New York, Oct. 2001. Dostupné z: <http://www.giszpenc.com/globalciv/rodrik1.pdf>

ROZEHNALOVÁ, Naděžda. *Právo mezinárodního obchodu*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN ISBN 80-210-2612-X.

ROZEHNALOVÁ, Naděžda, Jiří VALDHANS, Zdeněk KAPITÁN, Tereza KYSELOVSKÁ, Klára SVOBODOVÁ a Dana ŠRAMKOVÁ. *Právo Světové obchodní organizace a další kapitoly z mezinárodního ekonomického práva*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010, 222 s. ISBN 978-80-210-5154-6.

SHADIKHODJAEV, Sherzod. *Retaliation in the WTO dispute settlement system*. Frederick, MD: Sold and distributed in North, Central and South America by Aspen Publishers Inc., c2009, s. 29-35. ISBN 9041128115.

SCHWARTZ, Warren F., Alan O. SYKES a Tania VOON. The Economic Structure of Renegotiation and Dispute Resolution in the World Trade Organization. *The Journal of Legal Studies*. 2002, vol. 31, S1. DOI: 10.1017/cbo9780511674501.006.

SPADANO, LUCAS EDUARDO F. A., Hunter NOTTAGE, Klint ALEXANDER, Ph.D.D JD, Klint ALEXANDER, Ph.D.D JD, Robert READ, Werner ZDOUC a Frederick M. ABBOTT. Cross-agreement retaliation in the WTO dispute settlement

system: an important enforcement mechanism for developing countries?. *World Trade Review*. 2008, vol. 7, issue 03. DOI: 10.1017/cbo9780511674594.023.

SPAK, Gregory J. a Gisele KAPTERIAN. The World Trade Organization. In: GIORGETTI, Chiara a GIORGETTI. *The rules, practice, and jurisprudence of international courts and tribunals*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2012. International litigation in practice, v. 4. ISBN 9789004194830-.

SPAMANN, H., Gregory SHAFFER, Daniel GANIN, Robert READ a Frederick M. ABBOTT. The Myth of 'Rebalancing' Retaliation in WTO Dispute Settlement Practice: rebalancing or inducing compliance. *Journal of International Economic Law*. 2006, roč. 9, č. 1. DOI: 10.1017/cbo9780511674594.023.

SPEYER, Bernhard. A Gem in Need of Polish and Preservation. In: DEUTSCH, Klaus-Günter a Bernhard SPEYER. *The World Trade Organization millennium round: freer trade in the twenty-first century*. New York: Routledge, 2001. ISBN 0415238153.

STEGER, Debra. *Peace through Trade: Building the World Trade Organisation*. London: Cameron May Ltd., 2004.

STEGER, Debra P., a Susan M. HAINSWORTH. World Trade Organization Dispute Settlement: The First Three Years. *Journal of International Economic Law*. 1998, roč. 1, 2.

STEINBERG, Richard H. In the Shadow of Law or Power? Consensus-Based Bargaining and Outcomes in the GATT/WTO. *International Organization*. 2002, roč. 56, č. 2. DOI: 10.4337/9781782549994.00007.

TRACHTMAN, Joel P. The WTO Cathedral. *Stanford Journal of International Law*. 2007, č. 43.

VALLES, Cherise M. a Brendan MCGIVEN. 'The Right to Retaliate under the WTO Agreement: The Sequencing Problem.'*Journal of world trade*. Geneva, Switzerland: Werner Pub., 2000, č. 34.

VAN DEN BOSS, Peter. The Establishment of the World Trade Organization: The Dawn of a New Era in International Trade.*Maastricht journal of European and comparative law*. Baden-Baden: Nomos, 1994, roč. 1.

VAN DEN BROEK, Naboth. Enforcing WTO Compliance through Public Opinion and Direct Effect: Two New Proposals to Enhance the Compliance Perspectives for Least Developed WTO Members. In: HARTIGAN, James C. *Trade disputes and the dispute settlement understanding of the WTO: an interdisciplinary assessment*. 1st ed. Bingley [England]: Emerald, 2009, s. 444. ISBN 1848552068.

WEISS, Edith Brown. Strengthening National Compliance with Trade Law. In: BRONCKERS, M. a R. QUICK. *New Directions in International Economic Law. Essays in Honour of John H. Jackson*. The Hague: Kluwer Law International, 2000.

WOLF, Martin. What the World Needs from the Multilateral Trading System. In: SAMPSON, Gary P. *The role of the World Trade Organization in global governance*. New York: United Nations University Press, c2001. ISBN 9280810553.

2.2. Internetové zdroje

<https://www.wto.org/index.htm>

<http://www.icj-cij.org/>

<http://worldtradelaw.net/index.php>

Název práce diplomové práce

Řešení sporů v rámci WTO s přihlédnutím k výkonu rozhodnutí

WTO Dispute Settlement System focusing on Remedies and Enforcement

Klíčová slova

Světová obchodní organizace, WTO, Ujednání o řešení sporů, systém řešení sporů, implementace rozhodnutí, výkon rozhodnutí

Keywords

World trade organisation, WTO, Dispute Settlement Understanding, dispute settlement, compliance, judgement enforcement

Abstrakt

Cílem této práce je zhodnotit systém, jakým jsou řešeny spory vznikající mezi členskými státy WTO. Zaměřuje se na finální fázi tohoto procesu, tedy implementaci rozhodnutí a vynucení této implementace. Cílem je odpovědět na otázku, zda je způsob vynucování implementace efektivní a úspěšný, respektive, zda má nějaké nedostatky. Současně práce nabízí varianty možných řešení těchto nedostatků.

Práce je členěna do sedmi kapitol. V úvodních částech popisuje funkci Světové obchodní organizace a ozřejmuje nutnost systému, který slouží k řešení sporů a také principy, na kterých je tento systém postaven. Dále jsou podrobně popsány činnosti jednotlivých orgánů podílejících se na vydání konečných rozhodnutí sporů. Ve třech následujících kapitolách je pak analyzován samotný proces řízení upravený v Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů (DSU), jeho jednotlivé fáze a činnost zúčastněných osob, kterými jsou nejen strany sporu, ale i třetí strany a orgány WTO. Procesu implementace rozhodnutí a případnému vynucení implementace prostřednictvím institutu vyrovnání nebo pomocí suspendování koncesí je věnována čtvrtá a pátá kapitola této práce.

Stěžejní část práce je obsažena v šesté kapitole, ve které jsou zanalyzována jednotlivá úskalí závěrečné procesní fáze řízení, tedy problémy, se kterými se členské státy setkávají při snaze donutit druhou stranu implementovat příslušné rozhodnutí. Neméně důležitá je i následující závěrečná sedmá kapitola, ve které jsou popisovaná a hodnocena možná řešení problémů nastíněných v předchozí kapitole.

V závěru práce jsou pak shrnuty všechny zásadní nedostatky procesu vynucení implementace rozhodnutí a jejich navrhovaná řešení včetně zhodnocení efektivity jednotlivých návrhů na novelizaci procesních pravidel DSU.

Resume

This thesis aims to evaluate the WTO dispute settlement system that deals with disputes arising between WTO members. It focuses on the final stage of this process, i.e. the compliance process and the judgement enforcement process. The main objective is to answer the question whether the methods of judgement enforcement are effective and successful and assess any shortcomings and offer possible solutions to overcome these shortcomings.

The thesis is divided into seven chapters. In the opening passage the role of World Trade Organization is introduced as well as the need for a dispute resolution system and the main principles governing the system. Various WTO bodies involved in the decision-making process are also described in detail. The following three chapters deal with the dispute resolution process and procedure rules provided under the Dispute Settlement Understanding (DSU). The thesis explores all of the procedural stages of the dispute settlement and also all relevant procedural steps undertaken by the participants. These are not limited to the complainant and to the respondent but also encompass third parties and WTO bodies. The fourth and the fifth chapter of this thesis are dedicated to the compliance process and the judgement enforcement process either by means of compensation or suspension of concessions.

The crucial part of the thesis is contained within the sixth chapter, which analyzes individual pitfalls of the final stage of the proceedings encountered by the member states while attempting to enforce compliance. The following seventh chapter is equally important as it discusses the possible solutions to the problems outlined in the previous chapter.

Within the conclusion, all of the major deficiencies of the compliance process and of the judgement enforcement process are summarized. The evaluations of the effectiveness of various proposals to amend the DSU procedure rules are also included.